

UQALUGIKSUAT QULIAQTUAGIRANJAGUN JOHN

Iłitchuqqutit

Uqalugiksuañata John-gum uqausigigaa Jesus taimañña qaña Uqaluunivlugu God-mun, ilaa “iñugruinññağuhuni iñuuqatañjaruq akunnaptiñni”. Makpiğaaam uqallausiaturun, taamna uqalugiksuaq aglaaguruq ukpiliquvługich Jesus-mun unniqsuqñiutañjaruamun Annaurriyumaaqñuni, Iğñiña God-im, ukpiğigumirruñ iñuggutinnaquvługich (20.31).

Aullaqisaagutigiqaagaa nalupqinaiqsruun isuitchuamun Uqalua God-im ilaagutilaaña Jesus, uqalugiksuam sivurvani manigai qanusilimaat aliugñaqtuanik nalupqinaiqsruutauruanik Jesus Ilaagutilaañjanik unniqsuqñiutañjaruq Annaurriyumaaqñuni Iğñiña God-im. Aquagun taapkua uqaqtuağimmivługich sumik sivuniqaqtılaañiñnik aliugñaqtualiqiançh. Tikiñmivluguasii qanuqhutinj iñuñnun ukpiğiliqsılaañjanik Jesus maliguaqtaullasivlutiñ ilaanun, allanullu paaqñanapkaqñugu ukpiğisunijñuğunni. Avgutiñiñni 13-17 uqausigigaa ilauraammağiksiñatılaañat Jesus iłitchitquranilu taaptumani anaqami tigurağaqsiñjanani, uqaullaagutimmigaich itqanaiyaqługich sulii kiiqsruqługich tavrani anaqaksraami kikiatuurrauniksrağmi sivuani. Aqulliqsaañiñni avgutit quliaqtuağigai Jesus tigurañña, isivğiqsausia, kikiaktuurrausia sulii niptaaqatausia iłitchitqurağmiñun añjanikkami.

Quliaqtuağuruuq ağanakun allatuqtuakun 8.1-11-mi nalunağutçhiłlañjaruq iñugiaktuat uqaluich mumiksaqqaallu mininjavlugu taamna ilañisa taputiñagaluağmigaat.

John-gum nalupqinaiqsruutiğigaa aitchuutaunivlugu akiłiaksrailaaq iñuggun isuitçhuaq Christ-kun, aitchusiaaq akkupak isagutiruaq qaiññuq akuqtuiruanun Jesus apqutautilaañjanik, ilumun ittuag, sulii iñuggutauruaq. Puttuqsripkaiññağutaa John-gum uvlutuağman iñuunağutigiğkanisigun kanjipsikautigisagağigaa uuktuusiqhuni imiğmik, punniğmik, naniğmik, imnaiłiqirimik irrusiagullu imnaimiñun, napaaqtuayaakkullu sulii siğñianjisigun.

Avgutit

Sivulliqsaagun	1.1-18
John Paptaiqsilu sivulliiłlu iłitchitqurañi Jesus	1.19-51
Jesus savaañi.....	2.1-12.50
Jerusalem-miqsiuğuiqsaağniñi	13.1-19.42
Atañgum añiññalu niptağañniñiłlu	20.1-31
Ağiusaun: niptalğiñman Galilee-mi.....	21.1-25

Uqaluk Iñuuruaq

1 ¹ Aullaqisaamiñ-qaña, taamna taggisqaqtuaq Uqaluñmik itañjaruq supayaat savaağunaiññaisa. Uqaluk itqatañjaruq God-mun. Sulii Uqaluk God-añjaruq. ² Tavraasii Uqaluk itqatañjaruq God-mun aullaqisaamiñ-qaña, ³ aasii taavrumuuna Uqalukun God-im savañagai supayaat, sulii atausiuraq-unni savaağunaruq savaağunaitçhuq ilaa piilługu. ⁴ Uqaluñmiñ kanjqañjaruq iñuggun, aasii taavruma iñuggutim qağğirrigai iñuich qaummağmik, ilisautivlughich God-im ilumun ittuañjanik. ⁵ Qaummaqtun qaummağiksuatun taqtuami, sulii taqtuam

^a 1.1-3 Gn 1.1-3; Ps 33.6; Pr 8.22-31; Col 1.15-17; He 1.2; 1 Jn 1.1; Rev 19.13.

qamilaĩnmatun qaummaq, ilaalli ilisautinagai iĩuich God-im ilumun ittuanjanik aasii tamatkua akilililĩqsuutiruat ilaanun payarinaitkaat ilaa.

⁶Iĩuqajaruuq atiqatuumik John-mik tilinaraanik God-im.^b ⁷John qainjaruuq quliaqtuaġiyaqtuqlugu ilaa taamna qaummaqtun ittuaq, iĩuich iluqaġmiŋ ukpiquvlugich. ⁸John taamnaunaitchuq qaummaqtun ittuaq, aglaan qainjaruuq quliaqtuaġisuklugu taamna qaummaqtun ittuaq, ⁹ilisaurriruuq ilumun ittuumik, qaiġaqsiruuq nunamun qaġġirriĩluni qaummaġmik iĩupayaanun.

¹⁰Ilaa nunamiinjaruuq, ilaan savanagaa nuna, aasiĩlunapayaat nalunagaat. ¹¹Ilaa qainjaruuq pimiĩn, aasii nanmiĩniq iĩunisa akuqtunaitkaat. ¹²Aglaan iluqaisa akuqtuqtini ukpiqtuat inmiĩn, ilaan miqlıqtuliutipkanagagai God-mun. ¹³Tamatkua aninaitchut iĩnugruĩnnaam aninĩna tuvraġlugu, naaggaunnii pisuutaa iĩuum. Iliŋich anitqinjarut pisuutaagun God-im.

¹⁴Tavra taamna tagġisıaqtuuaq Uqaluŋmik iĩuġunjaruuq aasii iĩuuqataullakluni uvaptiŋni, naamaruamik nagliktuutiqaqaqluni ilumun ittuaġvunilı. Uvagut tautunagikput kamanautaa, kamaanaun kisimisualuk Iġnĩtualuuruam Aapamun pigikkaŋa.^c ¹⁵John quliaqtuaqajaruuq ilaanik, suli nipatuvluni uqaqluni, Uvva taimĩna quliaqtuaġinaraġa, iĩuk qairuuq aqupkun kamanalħaaqtuq uvamniĩ, qanuq sivumni injaruuq.

¹⁶Suli naammataaniĩ ilaan nagliktuutiqaŋmi, nagliktuġayukkaatigut iluqata, aitchuqtuaqluta nagliktuutininik maligiiklũgich. ¹⁷God-im qaiĩnagagai pitqurat Moses-kun, aglaalli nagliktuutiqaŋ ilumun ittuaġlu qaisaunjaruk Jesus Christ-kun. ¹⁸Kialıqaa tautunaitkaa God qanauunnii, aglaan Iġnĩtualuum piviuttaġitchısuam Aapamiĩ ilitchuġipkanagaa.

John Paptaiqsım Uqaluŋı

(Matthew 3.1-12; Mark 1.1-8; Luke 3.1-18)

¹⁹Uvvali uqaluktuani John. Jew-guruat tilisınjarut aŋaayyulıqsımiŋnik Levi-ñıglu Jerusalem-miĩ apıqsruġiaqlugu kiummagaan. ²⁰John-gum kiunagagai nalupqinaıqlugu, Uvaŋa Christ-ġunitchuŋa. ²¹Tavra apıġinagaat, Kiuviĩmi? Elijah-uvich? Ilaa uqallanjaruuq, Elijah-ıŋitchuŋa. Uqaqtavich God-mun Moses-tun itchumaaqtuaq? Ilaan kiunagagai, Naagga.^d ²²Ilaisa apıġinagaat, Kiuviĩmi? Kıgıutıksraġumaugut tilisıruanun uvaptiŋnik. Qanuq uqallausıġiyumiĩnaqpıch ilıpkun? ²³Ilaa uqallanjaruuq, Uvaŋa nipatuvluŋa uqaqtuŋa nunagluktuami, uqaluatun Isaiħ-m God-im uqaqtaata uqallanġaman, “Sıvukkıksaqsıuŋ apqutaa Atanġum.”^e

²⁴Taapkua apıqsruqtıruat John-mik tiliraunaniqsut Pharisee-ñiĩ. ²⁵Ilaisa apıġinagaat, Christ-ġunıtkuvich, naaggaunnii Elijah-ıŋıtkuvich, naagga taimĩnaunıtkuvich uqaqtaa God-im, summan paptaiqsıvich? ²⁶John kiunagagai, Uvaŋa paptaiġutiqaqtuŋa imiġmik. Akunnavsıĩni imma makıtaruq nalukkaqsı, ²⁷taimĩna qaiyumaatuaq aqupkun, aasii nalliummatıŋitchuŋa sıŋiıġumiĩnaġlugıch-unnii sıŋiŋik aluġutiŋıktı. ²⁸Tamatkua pınjarut Bethany-mi Perea-mi taavanıchiani Jordan, John paptaiqsıviani.

God-im Imnaiyaanġa

²⁹Uvlutqınman John-gum tautunagaa Jesus qairuuq tunımiĩn, aasii uqallanjaruuq, Avva, Imnaiyaanġa God-im piiqsıruuq pıluutiŋiĩnıchik nunam iĩunısa. ³⁰Taavva taimĩna uqallausıġinaraġa, aqupkun iĩuk qaiĩniaqtuq kamanalħaaqtuq uvamniĩ, qanuq anıŋaiĩnagma sivumni injaruuq. ³¹Nalunagaluagıga uvaŋaġruıĩnnaq kisuutılaanjanik taimĩna iĩuk, naaggaavva tiliraunaruŋa paptaiġutiqaquvlunıa imiġmik

^b 1.6 Mt 3.1; Mk 1.4; Lk 3.1-2. ^c 1.14,18 Mt 11.27; Lk 10.22; 1 Jn 1.2. ^d 1.21 a Mt 4.5. b Dt 18.15,18. ^e 1.23 Is 40.3.

ilitchuǵipkaquvlugu Israel-guruanun kisuutilaanjanik. ³²Tavra John quliaqtuanjaruq uqaqłuni, Tautuǵagiga Ilitqusigiksuaq atqaqtuaq tiǵmiatun qilaǵmiñ, aasii ilaaniñłuni. ³³Taamna piǵaiññaan, naluǵagaluǵagiga kisuutilaanja, aglaan God-im tilisiruam uvamnik paptaiqsitquvlunja paptaiǵutiqaǵlunja imiǵmik uqallautinagaana, Iñuk tautukkupku Ilitqusigiksuam atqaǵvigikpagu aasii nayuǵlugu, taamnauruq ilisiñiaqtuaq Ilitqusigiksuamik iluvsiññun. ³⁴Aasii tautuǵavlugu quliaqtuaǵigiga ilaa Iǵñiǵinivlugu God-mun.

Sivulliik Iłitchitqurak Jesus

³⁵Uvlaakumman John makitaqatiginagik ilitchitqurajni, ³⁶aasii qiniqługu Jesus pisuaqtillugu uqallanjaruq, Avva God-im Imnaiyaana. ³⁷Iłitchitqurak tusaanagaak taamna uqallausigimmagu, aasii malinagaak Jesus. ³⁸Jesus kiniaqłuni tautuǵagik maliktuak, aasii uqallautinagik, Suvisik? Ilinikta apiǵinagaak, Rabbi, (sivuniqaqtuaq Iłisaurrii), sumi iniaqapich? ³⁹Ilaan uqallautinagik, Qaiłutik tautuǵiatku. Tavra tautuǵianagaak sumi iniaqtilaanja, aasii nayuǵagaak taavrumani uvlumi, qanuq sisamanukpalliqluni.

⁴⁰Andrew, Simon Peter-m aniqataa iǵluunjaruq maliktuamun Jesus-mik tusaacaqaaqlugu John uqallanjan. ⁴¹Ilaan paqitqaanagaa aniqatini Simon, aasii uqallautivlugu, Paqinǵagikput Messiah (sivuniqaqtuaq Christ-mik). ⁴²Ilaan qaǵǵisinaǵaa Jesus-mun. Jesus qiniqługu uqallautinagaa, Simon-gurutin, iǵñinja John. Tavranaaglaan atiqañiaqtutin Cephas-mik (sivuniqaqtuamik Peter-mik Uyaǵagmiglu).

Jesus Ququǵik Philip-lu Nathanael-lu

⁴³Uvlaakumman Jesus sivunniǵaruq Galilee-muǵukłuni. Paqıłtugu Philip uqallautinagaa, Malinja. ⁴⁴Philip Bethsaida-ǵmiuǵunaniqsuq, iniaqanmi Andrew-vlu Peter-vlu inuuvianji. ⁴⁵Tavra Philip paqinǵagaa Nathanael, aasii uqallautivlugu, Paqinǵagikput iñuk Moses-gum pitqurani uqaqtinjalalu God-im aglautinaraat. Taamnauruq Jesus Nazareth-miu, Joseph-gum iǵñinja. ⁴⁶Nathanael-gum uqallautinagaa, Sunapayaaq nakuuruq qaiyumiñaqpa Nazareth-miñ? Philip-gum kiunagaa, Qaiłutin tautuǵiaǵu.

⁴⁷Jesus tautukamiuǵ Nathanael ullautiruaq inmiñun, uqallautinagaa, Uvva Israel-miupiaǵataq, inmiñi saǵluqqutaichuaq. ⁴⁸Nathanael-gum uqallautinagaa Jesus, Qanuqłutin ilisimaviña? Tavra Jesus kiunagaa, Philip-mun qaitquaiñnaqapich tautuǵagikpiñ ataaniitillutin fig napaaqtuata. ⁴⁹Nathanael-gum kiunagaa, Rabbi, Iǵñiǵigaatin God-im. Umialigigaatin Israel-guruat.^f ⁵⁰Tavra Jesus kiunagaa, Uvva uqallautikapkiñ tautuǵnivlutin fig napaaqtuata ataani ukpiliqapich? Tautukkumaqtutin kamanalħaaqtuanik taavrumanja. ⁵¹Suli Jesus uqallautivsaanagaa, Iłumutupaǵataq uqallautigikpiñ, tautuǵniǵiñ qilaq anmaqtuaq, suli God-im isaǵuliñi mayuqtuat atqaqtuallu Iǵñinjanun Iñuum.^g

Katirrusiqiruat Cana-mi

2 ¹Tavra uvluk piǵayuanji katirrusiqinjarut nunaaqqimi Cana-mi Galilee-miittuami, aasii Jesus aakanja tavraniinjaruq. ²Jesus-tauq ilitchitquranılu aiyuǵaaqtaunjammiut katirrusiqiruanun. ³Tavra wine nuǵumman Jesus aakanjata uqallautinagaa wine-gutaǵiñivlughich. ⁴Tavra Jesus uqallautinagaa, Aǵnaaq unjarrisigikkan uvaña unjarrisagıñitkiga. Ikarraǵa tikiñnaitchuqsuli. ⁵Aakanja uqallanjaruq kivganun, Pisitchi qanupayaaq pitqukpasi.

^f1.49 Mt 16.15. ^g1.51 Gn 28.12.

⁶Tavra itchaksrat uyağaich qattat tavrani injarut. Atausiq immaq-tutillaqaallaavluni 20 naagga 30 gallon-tulluunii. Aasii taapkuva qattat imanich atuğuuruat Jew-guruat pirağausiannun salummaqtaunigmi. ⁷Jesus uqallautinagai, Immiqsigik qattat imigmi. Tavra imminagaich qaqłuqpiuraqługich. ⁸Suli uqallautinagai, Qalusiñaqsigaasi aasii qaiłlugu qaukxiannun niqłiqirit. Tavra aanğagaat ilaanun. ⁹Niqinaqiruani niqłiqirit qaukxiata uukamiuğ wine-ğugtitaurluaq nalunaniqsuq sumiñ pisilaanjanik, kivgat aglaan imiqtanjaruat ilisimagaluaqtut. Niqłiqirit qaukxiata niqinaqiruani quqanagaa uiksraun ¹⁰aasii uqallautivlugu, İñupayaam sivulligisuugaa nakuuruvaq wine aasii iñuich imianinğmata ilananiñ, kiğummuuruvaq wine pivaallukługu, aglaan uvva tutquqtaginiğniñ nakuuruvaq wine pağmapağmun-aglaan. ¹¹Taamna aliugnaqtuaq Jesus pikkağa Cana-mi Galileemiittuami sivulliuğaruq nalupqinaiyautinun kamanautiqaqtilaanun, aasii ilitchitqurani ukpiliğarut ilaanun.

¹²Taavsruma aquagun Jesus aullanaruq Capernaum-mun, piqatigivlugich aakanilū aniqatiinilū ilitchitquranilū, aasii tavrani uvliuqtuallanarut.^h

Jesus Anjaayuvikpağmuktuaq

(Matthew 21.12-13; Mark 11.15-17; Luke 19.45-46)

¹³Tavra Itqavik Qulaurrusiqiviannik Jew-guruat tikiñjaruq, aasii Jesus aullanaruq Jerusalem-mun. ¹⁴Anjaayuvikpağmi pağinğagai iñuich tuniuqquairuat immuliviich ağusalluğniñnik innaiñiglu tinğmianiglu, suli simmiqsuqtit maniğniñ aquppiruat inimiğni. ¹⁵Tavra ipiğaqtuusivluni akłunaamik uğuragağai iluğaisa anjaayuvikpağmiñ, iñuilū innailū immuliviilū ağusalluğich, suli naavinğagai simmiqsuqtit maniğich ulğuuqługilū aglagvinğich. ¹⁶Suli uqallautinagai tamatkua tuniuqquairuat tinğmianik, Aullautisigik tamatkua, tauqsigsuğviguğniğnitkiksi Aapama iglua. ¹⁷İlitchitqurani itqanarut aglaağuruaamik Bible-ni, "Sigñiksrautiqağpaum igluğnun God payarigağağ."^j

¹⁸Tavra Jew-guruat apigiñiğlanagaat, Sumik aliugnaqtuamik piyumiñaqpiç nalupqinaiyautiksrağnik atanignaqtuqaqtilaağnik tainna piyumiñaqłutin.

¹⁹Jesus kiğagağai, Suksraunğiqsiuğ una anjaayuvikpak aasii uvluni piğasuni nappatqigñiağiga. ²⁰Tavra Jew-guruat uqallanarut, 46 ukiuni savaağuraruq una anjaayuvikpak, aasii ilivich piğasuni uvluni nappağniqağpiuğ?

²¹Ilaan uqautigikamiuğ anjaayuvikpak sivuniğinagaa ilaan timini. ²²Tavra ağıpkaqtauganiğman tuqquñmiñ, ilitchitqurani itqanagaat taamna uqallautaa, aasii ukpiğinagaat Bible uqaluat uqaluilū Jesus uqausiğinarağai.

Jesus İlisimaruaq İñuich İsumağniñnik

²³Tavra ilaa Jerusalem-miinman Itqautaanni Qulaurrusiqiviğmun niqinaqiviğmi, iñugiaktuat ukpiğarut ilaanun tautukamisigik aliugnaqtuat pikkağai nalupqinaiyautit kiutillaanun. ²⁴Tavra Jesus ukpiğinaitkai ukpiğağniğugich inmiñun, qanuq ilisimağagai iñupayaat. ²⁵Iñuğmik uqallaurrituğitçhuq qanuq iñuich isummatiqaqtilaanannik inmiğun, inmiñi ilisimavluni qanuq isumaqaqtilaanannik.

Jesus-lu Nicodemus-lu Kasimaruk

3 ¹Tavra iñuk injaruq Pharisee-guruvaq atiqaqtuvaq Nicodemus-mik, atanauraq Jew-guruani. ²Taamna iñuk qaiğaruq Jesus-mun unnuami aasii uqallautivlugu, Rabbi, ilisimarugut ilisaurrautilaağnik qairuvaq God-miñ, qanuq kialiqaa piyumiñaitkai tamatkua aliugnaqtuat nalupqinaiyautauruat savaağiratin,

^h 2.12 Mt 4.13. ⁱ 2.13 Ex 12.1-27; Dt 16.1-8. ^j 2.17 Ps 69.9. ^k 2.19 Mt 26.61; 27.40; Mk 14.58; 15.29.

God-im itqatigiñisuaqpani. ³Jesus kiujagaa, Ilumutupiağataq uqallautigikpiñ. Iñuk anitqigiñisuağumi, ilitchugiyumiñaitchuq God-im atanniqsimmataanik.⁴

⁴Nicodemus uqallajaruaq ilaanun, Qanuğluni iñuk aniyumiñaqpa utuqqalikami? Isitqikkumiñaqpa aakami iluanun aasii aniłuni? ⁵Tavra Jesus kiujagaa, Ilumutupiağataq uqallautigikpiñ. Iñuk aniqisuağumi imikun Ilitqusigiksuakullu, isigumiñaitchuq God-im atanniqsimavianun. ⁶Tamatkua aniruat iñuñniñ iñugruiniñaurut. Tamatkualiasii kisiisa Ilitqusigiksuam anitqiksitanı iñuuniaqtut Ilitqusigiksuatun. ⁷Aliuğnak uqallautikapkiñ inna, Anitqiksukraupiaqtutin. ⁸Anuğı anuqıguuruq suñnamun pisukami, aasii tusaallagiñ anuğivaalua, aglaan nalurutin sumiñ qaisilaanjanik naagga sumun aullaqtilaanjanik. Tainnatun ittuq iñupayaaq aniruaq Ilitqusigiksuakun.^m

⁹Nicodemus uqallajaruaq ilaanun, Qanuğluni taamna piyumiñaqpa? ¹⁰Tavra Jesus kiujagaa, Ilisaurraugaluqaqtutin Israel-nun taamna kanıqsılaitpiuñ? ¹¹Ilumutupiağataq uqallautigikpiñ. Uqautiqaqtugut ilisimaraptiñnik sulı ilitchuğıpkairugut tautuñakkaptigun, aasii akuqtunıtkisi uqaluktuavut. ¹²Uqautiñagupkiñ nunamiññaqtauranı aasii ilivich arguagıvluğich, qanuğlutin ukpiğiyumiñaqpigıch qulıaqtuagutıgupkiñ qılañmiññaqtauranı? ¹³Kiñalıqaa mayuñaitchuq qılañmun aglaan taamna atqañaruaq qılañmiñ, Iğñıña Iñuum. ¹⁴Aasii Moses kiviñmatun nimıgiaq nunagluktuami, tainnatun Iğñıña Iñuum kiviñtakraupiaqtuq.ⁿ

¹⁵Kiñalıqaa ukpiqtuag ilaanun iñuggutıqaquvluğı isuitchuamik. ¹⁶God-im pivıuttağıvaiñğıch nunam iñuñı aitchuutiğıñıgaa Iğñıtualuni, kiñalıqaa ukpiqtuag iğñıñanun tammaquñıñğı aglaan iñuggutıqaquvluğı isuitchuamik. ¹⁷Qanuq God-im tiliñaitkaa Iğñıñıq nunamun isıvğıqsıgıtqulugu nunam iñuñıñun, aglaan annaurrıgitquvluğı.

¹⁸Iñuk ukpiqtuag ilaanun isıvğıqsauñıchuq. Iñuk ukpiñıchuag isıvğıqsauñıktuq, qanuq ukpiñaitchuq Iğñıtualuanun God-im. ¹⁹Aasii iñuich isıvğıqsaurut qanuq qaummaq qaiñagaluqaqtuq nunamun, aasii iñuich pivıuttağıñıhaagaat taaqtuag qaummağmiñ qanuq piłğusiñıch piğıitchuagıvılutıñ. ²⁰Qanuq iñupayaam piłğusiqaqtuam piğıitchuamik uumıgıgaa qaummaq, sulı qaiñaitchuq qaummağmun, piłğusiñı satqummiğasugalugıch.^o

²¹Aglaan iñuk iñuusiqaqtuag ilumun ittuamik qairuq qaummağmun, iñuusiñı salapqıquvluğı qaummağmun kamaksrısilaaıñnik God-mik.

Jesus-lu John-lu Paptaiqsı

²²Taavsruma aquagun Jesus ilitchitqurani lu aullañarut Judea-mun, aasii tavraniññaruaq itqatıgıvluğıch ilitchitqurani sulı paptaiqsıvıłuni. ²³John-tauq paptaiqsıñamıuq Aenon-mi qanıñani Salim, qanuq ayuğnaiññaruaq imiq tavrani. Iñuich qaiñarut tavruña aasii paptaiqsıavılutıñ, ²⁴qanuq John tiğutaaqtanıñıñıñı-sulı.^p

²⁵Tavra Jew-guruag John-lu ilitchitqurani uqavaañarut pisıgıvluğı salummaqtaunıq añaayyuliqıñıgımi. ²⁶Tavra qaiñarut John-mun aasii uqallautıvluğı, Rabbi, taimña iñuk piqataññaruaq ilıñnun taavanıchiani Jordan ilitchuğıpkañaran iñuñnun, amma paptaiqsıruq aasii iluqağmiñ iñuich ullakkaat. ²⁷John kiujagai, Iñupayaaq piyumiñaqtuq kisiani God-im pitqukpani. ²⁸Ilıvısi qulıaqtuagumiñaqsıñarusı uqallakama Christ-ğunıñıñıvıluña, aglaan tılıraññaruaq itqanıayıtıtıquvluğı.^q

²⁹Iñuk tuvaaqatıksrautıññaruaq uıksrauturuq, aasii uıksrautim avılaitqataa makıtaruaq sanıgaani, quviasıktuq atqunaqluni tusaakamıñ uıksrautim nıpa. Tavra uıksrautim avılaitqataatun, pañmapak quviasıpuıağataqtuña. ³⁰Ilaa kamañısaıñıñıñıqtıksrauruq, aasii uvaña kamañısaıñıñıñıqtıksrauruña.

¹ 3.3-7 1 P 1.3,23. ^m 3.8 Ec 11.5. ⁿ 3.14 a Nu 21.9. b Is 52.13; Jn 8.28; 12.32-34; 18.32.

^o 3.20 Job 24.13-17. ^p 3.24 Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19-20. ^q 3.28 Jn 1.20.

Ilaa Qairuaq Qilajmiñ Kamanalħaaqtuq

³¹ Iñuk qairuaq paŋmaŋa kamanalħaaqtuq iluqaiññiñ. Aasii iñugruinñaq nunam pigigaa, suli nunamiŋŋaqtanik uqaluqaqtuq. Iñuk qairuaq qilajmiñ kamanalħaaqtuq iluqaiññiñ, ³² aasii quliaqtuqaqtuq tautuŋaramiñnik tusaanaraŋmiñiglu, naaggauvva kiapayaaq akuqtuŋitkaa quliaqtuŋa. ³³ Aglaan iñuum akuqtuiruam uqaluanik nalupqinaigaa God ilumun innivlugu. ³⁴ Iñuk God-im tiliraŋa uqaqtuq uqaluŋiñnik God-im, qanuq God-im aitchuŋaa iluqaanik suaŋŋataanik Ilitqusiŋiksuum. ³⁵ Aapam piviuttaŋigaa Iŋñiq, aasii aitchuutigiŋagai supayaat ilaanun. ³⁶ Iñuk ukpiqtuag Iŋñiŋmun isuitchuamik iñuggutiqaqtuq, aasii iñuk kamaksriŋitchuaq Iŋñiŋmik iñuggutiqaŋniaŋitchuq, aglaan God-im tatavsagñaigaa.

Jesus-lu Aŋnaŋlu Samaria-ŋmiu

4 ¹ Pharisees tusaanarut Jesus ilitchitquraukkaħaaqsiñivlugu pap-taiqsiħaaŋnivlugulu John-miñ. (² Ilaa-ami Jesus paptaiqsiŋitkaluaqtuq, aglaan ilitchitquraŋi kisimiŋ.) ³ Tavra Jesus tusaakami taavrumiŋa, qimaŋagaa Judea aullatqikłuni Galilee-mun, ⁴ aasii ilaa Samaria-kuaqtuksraunaruq. ⁵ Tavra tikiñŋaruq iniqpaŋmun, atiliŋmun Sychar-mik, Samaria-miittuami qanittuag nautchiaqaŋvŋmun Jacob aitchuutigiŋaraanun iŋñiŋmiñun Joseph-mun. ⁶ Jacob nivviana tavraniñŋaruq, aasii Jesus piłaiqluni iglauvlutiŋ aquptaanaruq sanigaanun nivviam, uvlug qitiqqaqpalliŋman.

⁷ Aŋnaq Samaria-ŋmiu imiqtanaruq aasii Jesus uqallautiŋagaa, Imiksriñŋa. ⁸ Ilitchitquraŋi iniqpaŋmuŋarut tauŋsiŋiaqlutiŋ niqiksramiŋnik. ⁹ Tavra Samaria-ŋmiu aŋnam kiunagaa, Qanuŋimña ilivich Jew-guruatiin qasiłivich imiksraŋnik uvamniñ, aŋnamiñ Samaria-ŋmiumiñ? Qanuq Jew-guruat piñiaqativalaitchut Samaria-ŋmiunik. ¹⁰ Jesus kiunagaa, Iłisimaŋagupku suutilaŋa aitchuata God-im, suli kiutilaŋa qasiłiruaq iliqniñ imiksritquvluni, tavra qasiłiqqaagumiña-ŋagaluaqtutin ilaanun aasii aitchuŋumiñŋagaluaŋaatin iñuunaqtuamik imiŋmik. ¹¹ Aŋnam uqallautiŋagaa, Aŋuun, imiqtautiksraitcutin, nivviam imŋa atchikusq. Sumiñ piyumiñaqpiuŋ taamna iñuunaqtuag imiq? ¹² Kamanalħaaqpich maŋŋuptiŋniñ Jacob-miñ? Ilaan aitchuŋagaatigut uumiŋa nivviamik imiŋvigiŋsuŋaraŋmiñnik iŋñiŋisalu pamiqsaŋisalu. ¹³ Jesus kiunagaa, Iñupayaaq imiqtuag uumaŋa imiŋmiñ, imiŋulitqigñiaqtuk, ¹⁴ aglaan kiñapayaaq imiqtuag imiŋmiñ aitchuutiginiakkamniñ imiŋulitqigñiaŋitchuq. Imiq aitchuutiginiakkaŋa ilaanun, nivviatun imaiłaitchuatun inniaqtuq iluani iñuupkaŋlugu isuitchuamun. ¹⁵ Aŋnam uqallautiŋagaa, Aŋuun, aitchuŋa taavrumiŋa imiŋmik, imiŋuliŋitchumaŋa imiqtallaiŋlunalu uvuŋa.

¹⁶ Tavra Jesus uqallautiŋagaa, Aullaŋlutin qaitquyaqtuagun uiñ, aasii utiŋlutik uvuŋa. ¹⁷ Aŋnam kiunagaa, Uigitchuŋa. Jesus uqallautiŋagaa, Nalauttutin uqallakkavich uigiñivlutin, ¹⁸ qanuq uiquaŋagaluaqtutin tallimanik, aasii taamna paŋmapak pigikkan uigiŋitkiñ. Tainna uqallakkavich nalauttutin. ¹⁹ Tavra aŋnam uqallautiŋagaa, Aŋuun, ilitchuŋirunŋa uqaqtautilaŋnik God-mun. ²⁰ Maŋŋuvut Samaria-ŋmiut aŋaayyusuurut uumani iŋŋimi, aasiłi ilivsi Jew-guruasii uqaŋuursi Jerusalem-mi iñuich aŋaayyuruksraunivlugich. ²¹ Jesus uqallautiŋagaa, Aŋnaaq, ukpiŋiŋa, piviksraq qaiłiqtuq aŋaayyuvigiŋaigñiaŋmarruŋ Aapa uumani-unnii iŋŋimi, naaggaunnii Jerusalem-mi. ²² Iivsi Samaria-ŋmiuguruasii ilisimapiŋitkiksi aŋaayyuvigikkaqsi. Uvagut Jew-guruaguut ilisimagikput aŋaayyuvigikkaqput, qanuq annautiksraŋat iñuich kaŋiqaqtuq Jew-guruaniñ. ²³ Piviksraq qaiłiqtuq

^r 3.35 Mt 11.27; Lk 10.22. ^s 4.5 Gn 33.19; Js 24.32. ^t 4.9 Ezra 4.1-5; Ne 4.1-2.

^u 4.10-14 Is 44.3; Jr 2.13; 17.13; Jn 7.37-39.

paŋmapaglu itaniktuuq, ilumutun aŋaayyurit aŋaayyuviginiagmarruŋ Aapa, qaałhiinakun piraŋausiŋilaatigun, aglaan ilitqutchikun ilumun ittuakullu. Qanuq tainna piruanun God aŋaayyuvigitquruq. ²⁴God ilitqusiuruq, aasii tamatkua aŋaayyuruat ilaanun aŋaayyuruksraupiaqtut ilitqutchikun ilumun ittuakullu. ²⁵Aŋnaq uqallaŋaruq ilaanun, Iisimarunja Messiah taggisiquaqtuq Christ-mik qaiyumaqtuq. Aasii qaigumi quliaqtuaŋutiniagaatigut supayaanik. ²⁶Tavra Jesus kiunagaa, Uvaŋa uqaqtuaŋaa ilinun ilaaguruŋa.

²⁷Tavrani ilitchitquraŋi qaiŋarut. Niŋiiłlaqtaunaruq ilaan uqaqatigimammagu aŋnaq, aglaan nalliat-unni apiqsriŋaitchuq, Susukpich? naagga, Summan uqaqatigiviun aŋnaq? ²⁸Tavra aŋnam qimaŋagaa qattani, aasii aivluni iniquaŋmun, aasii uqallautiŋagai iŋuich, ²⁹Qaiłusi tautugiaqsiun iŋuk uqaurriga supayaanik piŋaramnik. Christ-guŋitkaluaqpa? ³⁰Tavra ilinich aullaŋarut iniquaŋmiŋ, aasii qaivlutiŋ Jesus-mun. ³¹Aŋnaq aullaaniŋman, ilitchitquraŋisa uqallautiŋagaat, Rabbi, niŋgiŋi. ³²Tavra ilaan kiunagai, Niqiaqtuna niŋiramnik nalukkavsiŋiŋik. ³³Tavra ilitchitqurat apiqsruqtuutiŋarut, Iŋuum una qaŋŋirriŋavaun niqiksraŋanik? ³⁴Jesus uqallautiŋagai, Niqigauvva kamagilugu pisuutaa tilisiruam uvamnik, sulinaatchiłunja savaaŋanik.

³⁵Uqaŋuursi inna, kivriviksraq nautchianik tikiŋniiaqtuq sisamat tatqich pianikpata. Uvaŋaliasii uqallautigivsi, aagluŋlusi tautuksigik avva iŋuich ittut palauvaksratun nauganiktuatun kivraksraŋuqtutiŋ katillugilılu. ³⁶Iŋuktun kivríkami katitchikamiłu palauvaksranik akiŋniaktuatun aasii quviasuqatigivlugu nautchirriiŋaruq, tainnatuttauq iŋuk ukpiqtitchiruaq iŋuŋnik uvamnun, akiŋniagnaŋmiuq isuitchuamun, suliquviasuqatigilugu quliaqtuaqtuq sumulliqaa tusaayugaaŋksuanik. ³⁷Innauvva uqaluusuuruq nalautitчуuruq. Iŋuum iglúa nautchirriuruq palauvaksranik, aasiili alla kivrivluni katitchivluniłu palauvaksranik. ³⁸Tiliniŋagivsi quliaqtuaŋitquvlugu tusaayugaaŋksuaq. Ittusi iŋuktutun kivrirtuun katitchivlutiglu palauvaksranik ilivsi nautchirriutigiŋisavsiŋiŋik. Allat iŋuich nautchirriiŋarut, aasiili ilivsi piqasiutivlusi savaaŋannun.

³⁹Iŋugiaktuat Samaria-ŋmiut iniquaŋmiŋ ukpiŋarut Jesus-mun, aŋnaq quliaqtuaŋman inna, Ilaan uqautiŋagaana supayaanik piŋaramnik. ⁴⁰Tavra Samaria-ŋmiut qaikamiŋ ilaanun, apiŋiŋagaat Jesus itqatigitquvlutiŋ, aasii uvliŋaruq malŋuŋni uvluŋni. ⁴¹Aasii iŋugiavsaaqtuat ukpiliŋarut pisigivlugich uqaluŋi. ⁴²Tavra uqallautiŋagaat aŋnaq, Ukpiliŋaitchugut uqaluktin pisigigiŋniagluŋich, qanuq naalaŋniŋagikput uvaptiŋnik, aasii ilitchuŋirugut ilaa ilumutun Annauriginigaat iŋuich.

Jesus Ilaaqsigaa Ataniŋnaqutiqaquam Iŋniŋa

⁴³Pianiŋmaŋnik uvluq malŋuk ilaa aullaŋaruq Galilee-mun. ⁴⁴Jesus uqallaŋaruq, God-im uqaqtaa naŋausiaqalaitchuq ilaan nunamiŋi.^v ⁴⁵Tavra tikiŋman Galilee-mun, Galilee-ŋmiut paŋlaŋagaat, tautuŋavlugich iluqaisa savaaŋi Jerusalem-mi niqinaqimmata, qanuq ilinitchauq niqinaqiyauqtuŋavlutiŋ.^w

⁴⁶Tavra Jesus Cana-mutqiaŋaruq Galilee-miittuamun, imiŋmik wine-guqtitchiviŋmiŋun. Aasii Capernaum-mi ataniŋnaqutitlum iŋniŋa naŋinniŋsuq.^x ⁴⁷Tusaakamiun Jesus qaiŋivlugu Judea-miŋ Galilee-mun, aullaqtuni apiŋiŋagaa Jesus qaitquvlugu Capernaum-mun, aasii iłuaqsilugu iŋniŋi tuquaqsiruaq. ⁴⁸Tavra Jesus uqallautiŋagaa, Tautuŋisuaguvsu aliuŋnaqtuanik nalupqiŋaiyautinik kiutilaamnun, ukpiŋumiŋaitchusi. ⁴⁹Ataniŋnaqutitlum uqallautiŋagaa, Anjuun, qaiŋasuaŋiŋi miqiliqtuŋa tuquŋaiŋnaan. ⁵⁰Jesus uqallautiŋagaa, Aggiŋi, iŋniŋiŋi iŋuuniaqtuq. Tavra

^v 4.44 Mt 13.57; Mk 6.4; Lk 4.24. ^w 4.45 Jn 2.23. ^x 4.46 Jn 2.1-11.

iñuum ukpiġinagaa uqaluk Jesus uqallautaa inmiñun, aasii aullaqtuni. ⁵¹ Aiñiaqtillugu, kivgañisa paanagaat aasii uqallautivlugu iġñiña iñuunivlugu. ⁵² Tavra apigġinagai qavsiñunman iħuaqsiiñmukaşmagaan aasii kiunagaat, Ikpaksraq uanukħaaġman uunnautaiñaruq. ⁵³ Aapaña ilisimañaruq tainnaiñimman Jesus uqallañatilaanjanik inmiñun, Iġñiġiñ iñuuniatquq. Tavra ilaa ukpiliñaruq, igluqatipayaaniñu. ⁵⁴ Tavra taamna iglúa aliugnaqtuam Jesus piraata qaikami Judea-miñ Galilee-mun.

Jesus Īħuaqsigaa Nañittuag Imaqsuum Sanigaani

5 ¹ Taavruma aquagun niqinaqiviat Jews tikiñjaruq, aasii Jesus Jerusalem-muñaruq. ² Tavra Jerusalem-mi imaqsuk inñaruq tallimanik taġġisimaviñlik sanigaani paaqpañata, imnaich Hebrew-tun uqaluanni taggisilik Bethzatha. ³ Taapkunani iñugiaktuat aulasuitchuat nalañarut, ayañaruat, tusiattuut, avatiñich tuqunaruallu. [⁴ Utaqqiugaġayugniqsut tavrani aulayyaksiagivlugu imaq, qanuq pivikaakun isaġulik atqaġayugniqsuq tavruga aasii aulapkaqtuugumaq, aasii immamuqqaqtuag imaq nutqapqaġman iħuaqsirauraqtuq qanusipayauramiñ nañirrunmiñiñ.] ⁵ Iñuk tavraniinñammiñiqsuq, nañinñaruq 38 ukiuni. ⁶ Jesus tautukamiuñ ilisimavlugu sivismurumik nalaruagutilaana tavrani, ilaan uqallautinagaa, Īħuaqsirusukpich? ⁷ Nañittuam uqallautinagaa, Anjuun, imaq aularaġimman iñuqalaitchuña ilirikramnik imaqsunmun aasii piñiuraġniaqtilluña allam sivuligaġigaana. ⁸ Tavra Jesus uqallautinagaa, Makittin. Tigulugich ikuvġatin. Pisuagiñ. ⁹ Tavra tavranañatchiaq iñuk iħuaqsiraunaruq, aasii tiguvlugich ikuvġani pisuñaruq. Taamna uvluq Jew-guruat Savaiññiñat.

¹⁰ Tavraasii Jew-guruat uqallautinagaa iñuk iħuaqsirauraq, Uvlupak Savaitchut. Pitquratiguanitchuq saagaġupkich ikuvġatin. ¹¹ Ilaan kiunagai, Iñuum iħuaqsirima uqallautinagaaña, tigulugich ikuvġatin pisuagiñ. ¹² Ilaisa apigġinagaat, Kisuimma iñuk uqallaktuag ilinun, tigulugich ikuvġatin pisuquvvlutin? ¹³ Tavra taamna iñuk iħuaqsirauraq nalunaruq kiutilaanjanik iħuaqsirini. Qanuq Jesus piñaruq tavranaña, iñuich iñugiakpaiñutiq.

¹⁴ Taavruma aquagun Jesus paqinagaa añaayyuvikpañmi, aasii uqallautivlugu, Uumaa, iħuaqsirutin. Piłuksitqigñak ilaanni pigiiñhaaqtuam kasuqpiagaatin. ¹⁵ Tavra iñuk aullañaruq aasii uqallautivlugich Jews Jesus-gunivlugu iħuaqsirini. ¹⁶ Taamna pisigivlugu Jew-guruat pimaqtuktaġniañagaat Jesus, taamna piñivlugu Savaitchuani.

¹⁷ Tavra Jesus kiunagai, Aapaga savaktuq ataramik, aasiivsauq savaktuksraummiuña. ¹⁸ Taamna pisigivlugu Jew-guruat tuqtuchumalipianagaat Jesus, kisian navguiñiña pitquramik Savaiññikun pisigisunaġnagu, aglaan pisigivlugulu taimmagu God Aapamiñik, nalliummatirualiñivlugu God-mun. ^z

Iġñiġum Ataniġnaqutaa

¹⁹ Jesus uqallautinagai, Iłumutupaġataq uqallautigivsi, Iġñiġ sumik piłaitchuq ilimisun, aglaan piłatualuktuq tautukkami Aapami piraniñik. Supayaanik Aapani pimman, Iġñiġ tainnatun pimmiuq. ²⁰ Qanuq Aapam piviuttagaġaa Iġñiġ, suli ilisautivlugu supayaanik piramiñik, aasii ilisautiniaġaa kamanatħaaqtuanik savaanik tamatkunañña ilivsi aliuquvlusi. ²¹ Qanuq Aapa anjpkairuq tuqunaruaniq aasii aitchuqlugich iñuggunmik, tainnatuttauq Iġñiġ aitchuimmiuq iñuggunmik kimun pisukami. ²² Aapa isivġiñitchuq iñunmik, aglaan Iġñiġmiñun aitchuutiginagaa iluqaan ataniġnaqun isivġiñiyumiñaqsilugu. ²³ Iñupayaanun taluġitquvlugu Iġñiġ, tainnatuttauq taluġimmatun Aapa. Iñuum taluqsranitchuam Iġñiġmik taluġiñimigaa Aapa tilisiruaq ilaanik.

^y 5.10 Ne 13.19; Jr 17.21. ^z 5.18 Jn 10.30-38.

²⁴ Ilumutupiağataq uqallautigivsi. Inuk tusaaruag uqalumnik ukpigivlugulu tiliriga, inuggutiqaqtuq isuitchuamik. Ilaa isivgiqsaunianjichuq suksraunianjichuġlu, qanuq inuggutiqaanjaruq isuitchuamik. ²⁵ Ilumutupiağataq uqallautigivsi, ikarraq qailiqtuq paṁmapaglu itaniktuq, tuquruat tusaaniağmarruq nipaa Iğñiñata God-im, aasii tamatkua tusaaruat inuuniaqtut. ²⁶ Aapatun inmiñi kanjiuruatun inuggunmun, tainnatulli aitchunagaa Iğñini suanjanmik kanjiuyumiñaqsiavlugu inuggunmun ilaaniillugu. ²⁷ Suli Aapam aitchunagaa ataniğnaqunmik isivgiitquvlugu inuñnik, qanuq Iğñiğimmagu Inuum inuutaavluni inuñni. ²⁸ Aliuğinagu una, qanuq ikarraq qailiqtuq iluqağmij iluvviviñmiituat tusaaniağaat ilaan nipaa ²⁹ aasii anjipkaqtaulutij. Tamatkua pilğusiqaqtuat nakuuruamik anjipkaqtauniaqtut inuggunmun. Aasiili tamatkua pilğusiqaqtuat pigiitchuamik anjipkaqtauniaqtut suksraunġunmun.^a ³⁰ Sumik pilaitchuṁa uvaptuğruinñaq, aglaan isivgiiruṁa God-im uqallautaagun uvamnun aasii isivgiutiga nalaunjaruq, qanuq nalaunniatanjiktiga uvaṁa pisuutiga, aglaan pisuutaa tilisinaruam uvamnuk.

³¹ Quliaqtuağiguma uvamnuk, quliaqtuağa arguanaqtuq ilivsiññun. ³² Allaimma quliaqtuaqtaṁa uvapkun, aasii ilisimarunṁa quliaqtuaṁa uvapkun ilumun ittuq. ³³ Tilisinarusi inuñnik John-mun, aasii ilaan quliaqtuağutiṁagai ilumun ittuamik.^b ³⁴ Piquitiginjiktiga inuñhiñat quliaqtuaṁat uvapkun, aglaan taamna uqallausiğigiga annaurrautquvlusi. ³⁵ John injaruq ikualaruatun qaummağiksuaṁtullu qulliqsun, aasii quviasuutigillakkaluagiksiki qaummaṁa. ³⁶ Aglaan savaatka ukpignañhamaaqṁtut John-unni quliaqtuaṁiñiñ uvapkun, qanuq savaat Aapam piraksriutigikkaṁi naatquvlugich ilitchuğipkautaurut inuñnun Aapamun tilinajitilaamnuk. ³⁷ Aapa ilaa tilisinaruaq uvamnuk ilitchuğipkairuq uvapkun. Ilaan nipaa qanajunni tusaanajiktiksi, sulii kiiñanṁa tautunajiktiksi qanajunni,^c ³⁸ aasii ilivsi inuutuiniñanjichusi kamagilugich uqaluṁi, qanuq ukpigijnjiktiksi ilaan tilinaraṁa. ³⁹ Taiguammağiksaaguuğisi Bible uqaluṁich, isumavlusi taapkununṁa aitchuğniagasugalusi inuggunmik isuitchuamik. Bible uqaluṁich quliaqtuaqtaṁtut uvapkun,^d ⁴⁰ naaggauvva qaisunjichusi uvamnun inuggutinnaguglusi isuitchuamik.

⁴¹ Nanğausiaqagñiatanajichuṁa inuñniñ. ⁴² Aglaan ilisimagivsi pivittagañisilaanjanik God iluvsiññiñ. ⁴³ Qainaraṁa Aapama ataniğnaqutaagun, aasii ilivsi akuqtunajiktivsiṁa. Alla qaikpan ilaan ataniğnaqunmigun akuqtuğayağiksiki. ⁴⁴ Nanğautisuuruasii avanmun aasii suliquitiginjilugugu nanğausiaksraqsi God-miñ kisianiñ, qanuğlusi ukpigumiñaqpsisi? ⁴⁵ Isumanasi uvamnun pasiñiagasugalusi Aapamun. Moses-mik nalupqisuñjirutitigikkavsiññik pasiriqaqtusi. ⁴⁶ Ukpigipianaguvsiğik Moses aglaanṁi, ukpigiyumiñağaluagivsiṁa, qanuq aglanjaruq quliaqtuağivlunṁa. ⁴⁷ Aasii ukpigijnñiñavsiğik aglaanṁi, qanuğlugich ukpiginiapqisigik uqalutka?

Jesus Niğipkağai 5,000 Inuich

(Matthew 14.13-21; Mark 6.30-44; Luke 9.10-17)

6 ¹ Taavruma aquagun Jesus ikaanjaruq taagunatchianun tasiata Galilee-m. Taamna tasiq taggisigağmiruq Tiberias-mik. ² Aasii inusalaich malinagaat tautunjavlutij aliuğnaqtuanik nalupqinaiyautinik kiutilaamiñnik iħuaqsiavlugich nanjirutitqaqtuat. ³ Jesus mayunjaruq qimiqqamun, aasii tamaunṁa aquptaaqṁuni ilitchitquranilṁu. ⁴ Tavra Itqaun Qulaurrusiqiviñmun niqinaqiviat Jews qallinjaruq. ⁵ Qiviaqami tautunajagai inusalaich qairuat inmiñun, Jesus uqallautinagaa Philip, Sumiñ tauqsiğniñiaqpsisa punniğnik makua inuich niğitqulugich? ⁶ Taamna uqallausiğinagaa suktuaqsaqlugu Philip, qanuq ilaa ilimiñi ilisimanjaruq suyumaqtilaamiñnik. ⁷ Philip kiunagaa,

^a 5.29 Dn 12.2. ^b 5.33 Jn 1.19-27; 3.27-30. ^c 5.37 Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22. ^d 5.39 Dt 4.1; 8.1; 30.15-20.

200 taala naamayumiñaitchut punniqsisigisağuptigik iñullaa mikiruuramikunnii niğiyumiñaqsiłlugu. ⁸Ilañata ilitchitquranisa, Andrew-m Simon Peter-m aniqataata, uqallautiñagaa Jesus. ⁹Imma nukatpiagruk maaniittuq tallimanik barley-ñik punniğutilik malğugniglu iqalluñnik. Suliquauniaqpat innatun iñugiaktigiruanun? ¹⁰Jesus uqallañaruq, Aquptaagtitchigik iñuich. Taamna ini ivgukkañaruq. Tavraasii iñuich iluqağmin aquvinñarut. Iñugiaktilaqaqpallinñarut 5,000-tun añutit. ¹¹Tavra Jesus tiguñagai punniğich, aasii quyaanikami God-mun, autaanñagai aquppiruanun, tainnatunsuli iqalluk, qanutun niğisuktilaanatiktun. ¹²Tavra niğianigatağmata pisuğuiqłutinj, ilaan uqallautiñagai ilitchitqurani, Katitchigik ilakut kisinñuqtaurat iksaluruñiğlughich. ¹³Tavra ilinisa katinñagaich ilakut aasii immiqłughich qulit malğuk aguumaich tallimaniñ barley-ñiñ punniğniñ, ilakuñich taapkuva niğiruat. ¹⁴Iñuich tautukamirruñ Jesus savaktuaq taavrumiña aliuğnaqtuamik nalupqinaigutauruamik kiutilaamiñun, uqallañarut, Tavra ilumun uqaqtaa God-im qaiyumaañaruq nunamun. ¹⁵Puttuqsrivluni iñuñun qailutinj tigguglugini umialiguqtitchaqsimmanni, Jesus kisimi aullatqinñaruq qimiqqanun.

Jesus Pisuaqtuq Qaanagun Immam

(Matthew 14.22-33; Mark 6.45-52)

¹⁶Unnugiagman, ilitchitquranj atqañarut tatchimun. ¹⁷Ikivlutinj umiaqpauramun, ikaaqsañagaaq tasiq Capernaum-mun. Taaqsigaluaqtillugu Jesus ullañaitkai suli. ¹⁸Tasiq qaiłluginñaruq qanuq anuğiqpak anuqqañaruq. ¹⁹Ipuqsruanikamin piñasutulluunnii naagga sisamatun mile-luugutitun, tautukamirruñ Jesus pisuaqtuq immam qaanagun qalliruaq umiaqpauramun, ilinich iqsitchapiagatañarut. ²⁰Ilaan uqallautiñagai, Uvañauruñ, iqsiñasi. ²¹Tavra quyatchañarut ikitquyumavlugu umiaqpauramun, aasii tavrauvvaa nunalinñarut sivuniğikkaminñun.

Iñuich Ivağaat Jesus

²²Uvlaakumman iñusalaich taaganitchianiinñaruq tatchim, ilitchuginñagaat atausisualuk umiaqpauraq tavraniinñatilaañanik. Iłisimañagaat Jesus ayaqatañaisilaañanik ilitchitquramiñun, aglaan qimakługu aullañatilaañat. ²³Aasiivsauc allat umiaqpaurat Tiberias-miñ nunalinñarut qaniñanun inim niğgiviğinaraata iñuich punniğnik Atangum quyyatinñarainñik. ²⁴Tavra iñuich ilitchuğikaminñ Jesus piisilaañanik, ilitchitquranjlu, ilinich iksruñammiut umiaqpauranun aasii aullaqłutinj Capernaum-mun, ivaqługu Jesus.

Jesus Punniğuruq Iñuunaqtuq Isuitchuamun

²⁵Paqinnamirruñ taaganitchiani tatchim, ilaisa uqallautiñagaat, Rabbi, qañau mañaqpich? ²⁶Jesus kiunñagai, Iłumutupağataq uqallautiğivsi, ivağivsiña niqinñuğniqsi punniğnik pisigivlugu, pisigisunagñagich tautukkasi aliuğnaqtuat nalupqinaiyautit kiutilaamun. ²⁷Siğgaqutiginagu niqilñiñaq nuñurağaqtuq, aglaallu siğgaqutigiñuñ taamna nuñulaitchuaq, niqitun ittuq iñuupkağumiñaqłusi isuitchuamun. Iğñiñata Iñuum aitchuğumiñagaasi taavrumiña niqimik, qanuq God-im Aapam atanigñaqusiñagaa tainna piłlasivlugu. ²⁸Tavra ilaisa apiğinñagaat, Suruksrauvisa siğgaqutiqağniğagupta savaagitquranñik God-im? ²⁹Jesus kiunñagai, Uvva savaaq savaagitqukkana God-im ilivsiñun, ukpiquvlusi Aapam tilirañanun. ³⁰Ilaisa kiunñagaat, Sumik piñiaqpich aliuğnaqtuamik nalupqinaiguglugu kiutilaan uvagut tautuaksraptiñnik aasii ukpiğluta? Sumik piñiaqpich? ³¹Mañuuvut niqiqaqtitautuiññarut maana-mik nunagluktuamiin-namin, aglausimaruq Bible-ni, “Ilaan niqiqaqtituiññagagai qilañmiñ.”^e ³²Jesus uqallautiñagai, Iłumutupağataq uqallautiğivsi, Moses pamannaitkai taipkuva mañuusi

^e 6.31 a Ex 16.4,15. b Ps 78.24.

punnigmik qilajmiñ, aglaan Aapama. Suli pañmapak-unnii aitchuutigituiññağa taamna punniq qilajmiñ punnipiaguruuq. ³³Qanuq God-im pigikkaña punnipiaq ilaaguruq atqaqtuaq qilajmiñ aasii aitchuivluni iñuggunmik isuitchuamik nunam iñuñiñun.

³⁴Tavra uqallautiñagaat, Ataniiq, aitchuqsimaaqtigit taavrumiña punniq. ³⁵Jesus uqallautiñagai, Taamnauruña punniq iñuupkairuaq iñuñnik isuitchuamun. Iñuk qairuaq uvamnun kaakkumiñaiapiaqtuq, suli iñuk ukpiqtuaq uvamnun imigüksiyumiñaiapiaqtuq.

³⁶Aglaan uqallautiñagaluqatillusi tautuñanivluña aasiuvva ukpiñitchusi.

³⁷Iluqağmiñ iñuich Aapam qaisañi qaiñiaqtut uvamnun, aasii iñuk qairuaq uvamnun pisuñiñiañitkiga. ³⁸Qanuq atqañaruña qilajmiñ piyaqtuqlugu pisuutaa tilisiruam uvamnik, uvaña pisuutiñilağa. ³⁹Aasiuvva pisuutaa tilisiruam uvamnik, tammaitquñiñuñu sumik-unnii ilaan qaisañanik uvamnun, aglaan añipkağlugich iluqaisa aqulligmi uvlumi. ⁴⁰Uvva pisuutaa Aapama, iñupayaat tautuktuat Iğñiñanik ukpiğvigiavlugulu iñuggutiqağniaqtut isuitchuamik, aasii uvaña añipkağniağitka aqulligmi uvlumi.

⁴¹Tavra Jew-guruat uqamayutigiirraqsiñagaat pisigivlugu uqallautaa, Taamnauruña punniq atqaqtuaq qilajmiñ. ⁴²Iliñich uqallañarut, Jesus-guñitpauna, iğñiña Joseph-gum? Iñisimagivut aapañalu aakañalu. Suvluniasii pañmapak uqaqpa, Uvaña atqañaruña qilajmiñ? ⁴³Jesus uqallautiñagai, Uqamayunaigitchi. ⁴⁴Kiñaliqaa qaiyumiñaitchuq uvamnun Aapam tilisiruam uvamnik qaisuliqsinqisuaqpani. Aasii uvaña añipkağniağiga uvlumi aqulligmi. ⁴⁵Aglautiñagaat uqaqtinisa God-im inna, “Iñitguuq iluqaisa iñisautiñiñagai God-im.” Iñupayaq naalağniñaruuq Aapamik iñitçivluniñu ilaaniñ qairuq uvamnun.^f ⁴⁶Tamna sivuniqañitçuq iñupayaamun tautuñaniñlugu Apa aglaan kisima God-miññaqtuñaa tautuñagiga Aapa.

⁴⁷Iñumutupağataq uqallautigivsi, iñuk ukpiqtuaq iñuggutiqaqtuq isuitchuamik.

⁴⁸Uvaña taamnauruña punniq iñuunaqtuaq. ⁴⁹Mañjuusi niğiñarut maana-mik nunagluktuami aasii tuquñarut. ⁵⁰Aglaan punniq uqaqtigikkağa, atqaqtuaq qilajmiñ aasii iñuum niğigumiñuñ tuquniñitçuq. ⁵¹Uvañauvva iñuunaqtuaq punniq atqaqtuaq qilajmiñ. Kialiqaa niğigumiñuñ taamna punniq ilaa iñuunaqtuq isuitchuamun, aasii uvaña timiga punniğuruq aitchuutiginiakkağa nunam iñuñi iñuggutiqaquvlugich.

⁵²Jew-guruat tavrani uqavaaqatigiirraqsiñarut avamnun uqaqtutij, Qanuğluni uuma iñuum aitchuğumiñaaqtigit timimiñik niğitquluta? ⁵³Tavra Jesus uqallautiñagai, Iñumutupağataq uqallautigivsi, niğiñisuağuvsi timaanik Iğñiñata Iñuum suli imiğlugu aña, iñuggutaitçusi. ⁵⁴Iñuk niğiruaq timimnik suli imiqtuaq amnik iñuggutiqaqtuq isuitchuamik, aasii añipkağniağiga aqulligmi uvlumi.

⁵⁵Qanuq timiga niqipiagatauruq, suli auga imipiagatauruq. ⁵⁶Iñuk niğiruaq timimnik suli imiqtuaq amnik atausiñjuqatauruq uvamnun, uvañalu ilaanun.

⁵⁷Iñuupkağaaña suañjataata iñuuruam Aapam tilisiruam uvamnik, tainnatulliasii iñuich niğiruat uvamnik iñuupkağniağmiga suañjanma. ⁵⁸Taamnauruña punniq atqañaruq qilajmiñ, iñuum niğigumiñuñ iñuunaqtuq taimuña. Inñitçuq maana-tun mañjuuvsi niqigituiññağaluaqlugu aasii tuquvlutij. ⁵⁹Taapkuva Jesus uqalugiñagai Jew-guruat añaayyuviani, iñisaurriñlağmi Capernaum-mi.

Uqaluich Isuitchuakun Iñuggutikun

⁶⁰Iñugiaktuat iñitçitqurajisa tusaakamisigik tamatkua uqaluich uqallañarut, Sigliñnaqtut taapkuva uqaluich. Kiña kañiqsiyumiñaaqpa sumik sivuniqaqtılaañanik?

⁶¹Tavra Jesus, puttuqsrivluni iñitçitqurani uqamayuktılaañannik taavrumuuna, uqallautiñagai, Taapkuva uqaluich ukpiğutaiqsitkaqsivasi? ⁶²Qanuq-aasii piñiaqpsi

^f6.45 Is 54.13.

tautuaqsiguvsiuŋ Iğñiŋa mayuqtuaq irviginaramiñun sivuani? ⁶³Ilitqusiq aitchuiruq iñuggunmik, timi aitchuiłaitchuq iñuggunmik. Uqaluich uqautiginaratka ilivsiññun sivuniqaqtut ilitqusivsiññun aasii aitchuivlutin iñuggunmik. ⁶⁴Aglaan ilasi ukpiñitchut. Jesus isuaniñ-qaŋa ilisimaŋagai kisuutilaŋat ukpiñitchuat kiutilaŋalu aitchuutiginniaqtuaq inmiñik. ⁶⁵Tavra ilaa uqallaŋaruq, Taamna pisigivlugu uqallautinagivsi kiñaliqaa qaiyumiñaiññivlugu Aapam qaiyumaliqsinnisuaqpagu uvamnun.

⁶⁶Taavruma aquagun iñugiaktuat ilitchitqurañiñ qapinarut aasii kukiłuqatiginaiqlugu tavraŋaaglaan. ⁶⁷Jesus uqallaŋaruq qulit malğugnun, Ilivsiavsauq aullağniağmivisi? ⁶⁸Simon Peter-m kiunagaa, Ataniiq, kimun aullağniaqpisa? Ilivich uqaluqaqtutin iñuunaqtuanik isuitchuamun.^g ⁶⁹Aasiilı uvagut ukpilarugut, sulı ilitchuğianinagiptigin Piłuutaitchuagigaatin God-im. ⁷⁰Jesus kiunagaa, Piksraqtaagınagivsi, ilivsi qulit malğuk, naaggauvva ilari tuungauruq. ⁷¹Uqautiginagaa Judas iğñiŋa Simon Iscariot, qanuq ilaŋata qulit malğuk aitchuutigiymaanagaa.

Jesus-lu Nukaaluuniłu

7 ¹Taavruma aquagun Jesus kukiłuŋaruq Galilee-mi. Kukiłuŋuñiŋaruq Judea-mi, qanuq Jew-guruat tuqurviksraqsiunagaat. ²Tavra Jew-guruat niqinaqiviat tupigni tikiyasinaruq.^h ³Tavra Jesus nukaaluñisa uqallautinagaat, Aullağiñ maŋŋa aasii Judea-muglutin, ilitchitquratin taamani qiñigumaut savaanik pikkağnik. ⁴Qanuq iñulimaq nalunautchiłuni savalaitchuq ilisimatqugumi salapqiruakun. Tamatkua savaagikapkich, salapqigiñ ilinik iñupayaanun. ⁵Qanuq nukaaluñunnii ukpiñaitchut ilaanun. ⁶Jesus uqallautinagai, Nalautinaitchuq aullağviksrağa. Aglaan ilivsi aullağumiñagtusi qakuguliqaa, ⁷qanuq nunam iñuñisa uumiginjtkaa. Aglaan uvaŋa nunam iñuñisa uumigigaanŋa, qanuq uqautigaluamiiğuuğitka ilaisa pilğusinjich pigiññivlugich. ⁸Ilivsi niqinaqiyaqtuğitchi. Uvaŋa niqinaqiyaqtuñitchuŋa paŋmapak, qanuq nalautinaitchuq-suli aullağviksrağa. ⁹Tainna uqallaqaaqluni, Galilee-miinŋaruq-suli.

Jesus Aullaqtuq Niqinaqiruanun Tupigni

¹⁰Tavra nukaaluñi aullaaniŋmata niqinaqiyyaqlutin, Jesus-tauq aullaŋammıuq nalunautchivłuni. ¹¹Jew-guruat ivagaluŋagaat niqinaqivini qaqqlutin, Sumiitpaimña? ¹²Iñuich atqunaqlugu uqamayutiginagaat avanmun, ilaŋich uqaqlutin, Iñulluatauruq. Allalli uqaŋarut, Naumi, ilaa asiñuurruuq iñuñnik. ¹³Tavra sivuuğavlutin Jew-guruanik, iñuich uqağinagaat nalunautchivłutin. ¹⁴Niqinaqivik qitiqquılivalliğman, Jesus aŋaayyuvikpaŋmuŋaruq aasii ilisaurrivłuni. ¹⁵Jew-guruat aliunŋarut ilisaurrutaagun uqaqlutin, Qanuqluni una iñuk ilisimatigiva ilisaurriqaŋaitkaluŋŋağmi? ¹⁶Jesus kiunagaa, Ilisaurrutiga uvaŋa piginjtkiga, aglaan pigigaa tilisiruam uvamnı. ¹⁷Kiñaliqaa pisukkumi tuvrağuglugu God-im pisuutaa, ilaa ilisimayumiñagtıq ilisaurrutiga God-miŋŋaqtautılaŋanik naaggaqaa uvamniğruññaq. ¹⁸Iñuk ilisaurruuq ilaan isummatimiñik ivaqıaruq naŋausiaksramiñik iñuñniñ, aglaan taamna ivaqıaruq naŋausiaksraŋanik God-im tilirimi ilumun ittuaguruq nalaunŋaruğlu. ¹⁹Moses aitchuñaitpasi pitquranik? Naaggauvva nallivsiunnii kamaginjkai pitqurat. Summan tuqurviksraqsiuqpisiŋa? ²⁰Iñuich kiunagaat, Ilitqusiqıuqaqtutin. Kia tuqurviksraqsiuqpatin? ²¹Jesus kiunagaa, Piŋaruŋa atautchımik savaamı, aasii iluqasi aliuginagikisi. ²²Moses piraksriŋagaasi nukatpiğruich nalunaiññutchiqsuksrauvgich. Nalunaiññutchiqsauviksraŋat

^g6.68-69 Mt 16.16; Mk 8.29; Lk 9.20. ^h7.2 Lv 23.34; Dt 16.13.

miq̄iqtut uvluq nalaurrutimman Savaiññigmun nalunaiñjutchiqsisuuru
Savaiññigmi. Isagutiñaitkaluaḡmiuq taamna pitquraq Moses-miñ, aglaan
man̄juuvsiññiñ sivuani Moses.^l ²³Nalunaiñjutchiñlakavsiuñ nukatpiağruk
Savaiññigmi, Moses pitqurañi naviguñiñgich, summan qinnautivisiña pisigivlugu
iñuaqsikapku iñuum timaa surruipiaq̄lugu Savaiññigmi?^l ²⁴Isivgiiñasi qinñañhiñakun,
aglaan isivgiiñsitchi nalaunjaruakun.

Ilaa Christ-guva?

²⁵Iñajich Jerusalem-miut uqallañarut, Tavrañitpauna iñuk tuqur-
viksraqsiukkañat? ²⁶Aasiuvva maaniittuq, uqaqtuq salapqiruami, aasii qanuq
nivliutilaitkaat. Ilaanniipkua ataniḡnaqusiraqtuat iñit̄chuḡipiaḡisiuraagaat Christ-
gutilaananik. ²⁷Christ niptaqqan kiñapayaaq iñisimayumiñaitchuq sumiñ qaisilaa-
ñanik, aglaan una iñuk iñisimagikput sumiñ qaisilaananik.

²⁸Tavra Jesus iñisaurrivluni añaayyuvikpañmi nipatuvluni uqallañaruq.
Iñisimagivsiñaliqaa sumiñ qaisilaamn̄ik. Aglaan qaiñaitchuña uvaptuğruinññaq. Ilaa
tilisiruuaq uvamn̄ik iñumun ittuq. Iivsi nalugiksi. ²⁹Uvañaaglaan iñisimagiga, qanuq
qairuña ilaaniñ, sul̄i ilaan tilin̄gagaña. ³⁰Tavra tigutaaḡviksraqsiurraqsinqagaat,
aasii kialiqaq tiguñaitkaa, qanuq aitchuutaaviksraña tikiññaitchuq. ³¹Aasiivsaug
iñugiaktuat iñuich ukpiliñarut ilaanun, uqallak̄utiñ, Christ niptağumi
piñhamaniqpa aliuḡnaqtuanik uuma iñuum piñarajinñiñ?

Tigurit Tiliraurut Tigutaaqvluq Jesus

³²Tavra Pharisees tusaakamisigik iñusalaich uqautiqaqtuat Jesus-mik, ilin̄ich
añaayyuliqsiqpaiññu tilisinarut tigurinik tigutaaqvluq. ³³Jesus uqallañaruq,
Nayuvsaallagniağivsi aasii aullağluña tilirinnun. ³⁴Ivağniaḡaluaḡivsiña aasii
paqinniañitkivsiña, aullağviksrautimn̄un qaiyumiñaiñmiusi. ³⁵Tavra Jew-guruat
uqaurrutinarut avanmun, Sumuaqsivauna uvaptiñnun paqitchumiñaiğ̄luni? Ilaa
sivuniqaqpa aullağumavluni Jew-guñit̄chuat nunañiññun, siamin̄jaruat Jew-
guruat iñuuviniññun, aasii iñisautilugich Jew-guñit̄chuat? ³⁶Sumik sivuniqaqpañ
uqallakami, Ivağniaḡaluaḡivsiña paqitchumiñaitkivsiña? Sumik sul̄i sivuniqaqpañ,
Aullağviksrautimn̄un qaiyumiñaitchusi?

Kuuñi Iñuunaqtuam Imğum

³⁷Aqulliḡmi uvluani niqinaqvium, naumaniqsrami uvlumi, Jesus
makin̄jaruq aasii nipatuvluni uqallak̄uni, Kiñaliqaq imiḡuliḡumi, qaiñuni
uvamn̄un imiḡli.^k ³⁸Innauvva Bible uqaluñich uqaqtut iñukun ukpiqtuakun
uvamn̄un, Iñuaniñ maqiniaqtut kuuñi iñuunaqtuam imğum.^l ³⁹Tavra taamna
uqallausiḡin̄gaga sivuniqaq̄tugu Ilitqusiğ̄iksuaamik, tamatkua ukpiqtuat ilaanun
aitchuusiaḡiyumaakkañat, qanuq Ilitqusiğ̄iksuaq aitchuutauganiñaitchuq-sul̄i, Jesus
anjipkaqtuajaiññuni utiq̄titañaiññuniñu qilañmun.

Atiñirrun Iñuñi

⁴⁰Tusaakamisigik taapkua uqaluich, iñajich iñuich uqallañarut, Una
uqaqtiḡipiaḡaa God-im qaiyumaqtuq sivuani Christ. ⁴¹Allalli uqallañarut, Ilaa
Christ-gupiaqtuq. Aglaan iñajich uqallañammiut, Christ qaiyumaqpa Galilee-miñ?
⁴²Bible uqaluñich uqañaitpat Christ man̄juqaḡnivlugu David-mik, aasii qaiñuni
Bethlehem-miñ, nunaaqqimiñ David iñuuviḡin̄gagaaniñ?^m ⁴³Tavra atin̄gjarut iñuich
ilaa pisigivlugu. ⁴⁴Iñajisa tigutaaḡumallin̄galaugaat, aglaan iñuum tiguñaitkaa.

^l7.22 a Lv 12.3. b Gn 17.10. ^j7.23 Jn 5.9. ^k7.37 a Lv 23.36; Nu 29.35. b Jn 4.10-14.

^l7.38 Ez 47.1; Zec 14.8. ^m7.42 a 2 S 7.12-13; Ps 89.3-4; 132.11-12. b Mic 5.2.

Ukpigutairrutaat Jew-guruat Aullarrinjisa

⁴⁵Tavra tiguriñich utinjarut añaayyuliqsiqpagnun Pharisee-ñullu, uqallautipkaqlutiñ-aasii, Summan qağğisijnitpisiuñ? ⁴⁶Tigurit kiunjagaich, Qaņaunnii iñuk uqañaitchuuq taavrumatun iñuktun. ⁴⁷Pharisees kiunjagaich, Asiiñuurrauvisivisauq ilivsi? ⁴⁸Nallinich atanignaqusiraqtuat naagga Pharisee-ñiñ ilaanun ukpiliñavat? ⁴⁹Aglaan makua iñuağruich asiiñuuraurut naluvlugich pitqurat ilisimakkavut uvagut. Iliñich suksraunğıqsauyumaagtut. ⁵⁰Nicodemus, sivuani uqaqatitqanjaruq Jesus-mik, ilagikkañat Pharisees, uqallanjaruq ilaiññun.ⁿ ⁵¹Pitqurapta isivğiqusuuvarruñ iñuk uqaqtitqaanjanagu suli ilitchuğigaluagnagu sumik piñatilaaña? ⁵²Ilaisa kiunjagaat, Ilivitchauq Galilee-miñ pimmivich? Taiguammağiksaagiiñ Bible-niñ ilitchuğiyumautin uqaqtaa God-im iñukpalliğumaanjsilaañanik Galilee-miñ.

Ağnaq Allatuqtuq

8 [¹Tavra aiyaañjarut iglullaamiñnun, aasii Jesus aullanjaruq Iğğianun Olives. ²Uvlaatchaurami Jesus qaitqinjaruq añaayyuvikpañmun. Iñuich iluqağmiñ qaiñjarut ilaanun, aasii aquviññuni ilisautinagai. ³Iļisaurrit pitquranik Pharisees-lu qağğisijnagaat ağnaq paqitauruq allatuqtuni, aasii inillakługu qitiğmun. ⁴Uqallautinagaat ilaa, Iļisaurrii, una ağnaq paqitauruq allatuqtillugu. ⁵Moses pitqurani piraksriñagaatigut tainnasıq uyağaktautquvlugu. Qanuğli una ağnak uqallausıgıvıuñ? ⁶Taamna uqallausıgıñagaat uuktuagıtıgısaqlugu ilaanun, piqağukkaluaqlutiñ qanutchimik pasisukługu Jesus ağnakun qağğirrağmikkun. Jesus pułłuni nunamun aglanjaruq argagmiñik. ⁷Apiqsruqtuğaluagmanni, ilaan qıvıanğagai aasii uqallautıvugich, Nallıvsi piļuutaitchuam miļuqsaaqqağliuñ uyağañmik. ⁸Atausıvsaami putqınjaruq aasii aglakłuni nunamun. ⁹Tavra tusaakamırruñ taamna, aullanjarut atausiullaavlutiñ, sıvullıgıvıvugı utuqqaunıqsraq, aasii Jesus kisıñıñuqatañjaruq ağnamun qikaqtuamun sıvuqqamiñi. ¹⁰Jesus qıvıanjaruq aasii uqallautıvugı, Ağnaaq nauñ ipkua iñuich? Nallıata-unnii isıvğıñitpatin suksraunğıqsauyumiñaqsıłutin? ¹¹Ağnam kiunjagaa, Aañ Atanıi. Aasii Jesus uqallautınjagaa, Uvañaptauq isıvğıñitkikpiñ suksraunğıqsauyumiñaqsıłutin. Aullağıñ piļuksıtıqıñak.]

Jesus Qaumman Iñupayaanun

¹²Jesus uqautıvsaanğagai iñuich uqaqluni, Uvaña qaummatauruña iñupayaanun. Iñuk malıktuq uvamnıq pisuağniañitchuq taaqtuami, aglaan pisuağniaqtuq qaummağmi ilitchuğipkaqtıtauluni ilumun ittuakun iñuuniağniğmik.^p ¹³Pharisees uqallautınjagaat, Qulıaqtuağırutin ilıñnun, uqaluktuagıran ilumun inñitchuq.^q ¹⁴Jesus kiunğagai, Qulıaqtuağaluagumaunnii uvapkun, uqaluktuagırağa ilumun ittuq, qanuq ilisımaruña sumiñ qaiñatılaamnıq suli sumun aullağniaqtılaamnıq. Aglaan ilıvsi nalurusi sumiñ qaiñatılaamnıq naagga sumun aullağniaqtılaamnıq. ¹⁵Ilıvsi isıvğıırusi iñugruıññaqtun, uvaña isıvğıiñitchuña iñunmik kimıgıliqaa. ¹⁶Isıvğıiğaluagmıguma, isıvğııtıga ilumun ittuq, qanuq kisıma isıvğıiñitchuña, aglaan Aapalu tilırıga isıvğııruguk. ¹⁷Aglausımaruq pitquravsiñiñi uqaluktuañak malğuk iññuk ilumun innıvıvugı. ¹⁸Qulıaqtuağırıña uvamnun, suli Aapa tilısrıuq uvamnıq qulıaqtuaqaqtuq uvapkun. ¹⁹Tavra ilıñısa apıgıñagaat, Aapan sumıitpa? Jesus kiunğagai, nalugıptıguk Aapagalı. Iļitchuğıñagıvısiña ilısimayumiñağaluagmıgıksıvsauq Aapaga. ²⁰Taapkuu uqaluıch ilaan uqautıgıñagai

ⁿ7.50 Jn 3.1-2. ^o8.5 Lv 20.10; Dt 22.22-24. ^p8.12 Mt 5.14; Jn 9.5. ^q8.13 Jn 5.31.

inimi aitchuutiqaǵvıñmi, ilisaurrivluni añaayyuvikpañmi. Iñuum tigutaalainmıgaa, qanuq ikarraña tikiññaiññi.

Aullaǵumiñaitchusi Aullaǵviksrautimnun

²¹ Jesus uqallautitqıñagai, Aullaǵniaqtuña. Ivaǵniǵaluaǵıvsıña aasii tuquniaqtusi pıluusiqiraulusi. Qaiyumiñaitchusi aullaǵviksrautimnun.

²² Tavra Jew-guruat uqallañarut, Tuqunniappa ilimiñik? Uqallaktukkiuvva qaiyumiñaitchusi aullaǵviksrautimnun. ²³ Ilaan uqallautıñagai, Maññaqtaursi, uvaña pañmaññaqtauruña. Ilivsi qairuagursi mattumañña nunamiñ, uvañaasii qairuagunıtuñña mattumañña nunamiñ. ²⁴ Uqallautıñagıvsı tuquniǵnivlusi pıluusiqiraulusi. Qanukkiuvva ukpıñısuǵıvsı Christ-gutilaamnik, tuquniaqtusi pıluusiqiraulusi. ²⁵ Iliñisa uqallautıñagaat, Kiña ilivich? Jesus uqallautıñagai, Taavrumıñauruña uqallautıñasugaavsi isuaniñ-qana. ²⁶ Qanuqıñniǵumiñǵaluaǵıvsı ilisautılısılı sutıgun iñugiaktuıgun, aglaan uqautıgıvsı iñupayaallu kisianik sunik tusaññakkamnik ilaaniñ ilumun ittuaguruamiñ, tilisıñaruamiñ uvamnik.

²⁷ Iliñich kañısqıñıtchut ilaanun uqautılaamiñnik Aapakun. ²⁸ Kiisaimmaa Jesus uqallakpuq, Kivianıkkıvsıuñ Iǵñıña Iñuum ilıtuñıñiaqtusi Christ-gutilaamnik, sulı pisısılaamnik sunik atanıñnaqtıpkun aglaan uqaqtuña Aapam ilisaurrutaagun.

²⁹ Aasii tilisıruam uvamnik itqatıgıgaña. Kısıññunaitkaaña, qanuq uvaña ataramik pisuruña ivıǵammatauranik ilaanun. ³⁰ Uqaǵman tamatkuniña, iñugiaktuat ukpiliñarut ilaanun.

Kıvgaunıtuallu Kıvgallu

³¹ Jesus tavra uqallañaruq Jew-guruanun ukpılısuuanun inmiñun, Iıtuñıtquraǵıpaıgıvsı kamagıtıñniǵıvsıgıgı uqalutka, ³² aasii ilıtuñıñıgıgısi ilumun ittuaq, sulı ilumun ittuam atanıqsıñniǵaası. ³³ Ilaisa kiunǵagaat, Uvagut maññuqaqtugut Abraham-mik, aasii kıvgaunıtuñıtchugut kimullıqaa. Qanuqıtın uqallakpıch, Atanıqsıtıaunıaqtusi? ³⁴ Jesus kiunǵagai, Iłumutupaıgataq uqallautıgıvsı, iñupayaaq pıluusiqıruaq kıvgauruq pıluunmun. ³⁵ Kıvǵaıñıñauruq-aasii nayuutıñıñalıtıtuq igluani atanıǵmi isıtuñıamun, aglaan atanıguruam igñıña nayuutıruq isıtuñıamun. ³⁶ Tavra Iǵñıgum atanıqsıtıpası, ilivsi atanıqsıtıaunıaqtusi nalupqınaitıtuamı. ³⁷ Iıısımagıvsı maññuqaqtılaavsiññik Abraham-mik, naaggauvva tuqurviksraqısuıgıvsıña qanuq ukpıgıñıtıkısı uqalutka. ³⁸ Uqautıqaqtuña tautuñaramnik Aapamniınnama, aasıli ilivsi pıusi tusaññaravsiññik aapavsiññiñ.

³⁹ Ilaisa kiunǵagaat, Abraham aapagıgıput. Jesus uqallautıñagai, Ilivsi Abraham mıqıtuñıgıpası, pıyumiñǵaluaqtusi Abraham pıraıñik, ⁴⁰ aasii pañmapak tuqurviksraqısuıgıvsıña, iñuk uqaurrıruaq ilivsiññik ilumun ittuamı tusaññakkamnik God-miñ. Tainna pıñaitıtuq Abraham. ⁴¹ Ilivsi pıusi aapavsi pıñararıñnik. Tavra uqallautıñagaat, Uvagut aapaiñııgıñıtıtuq. Aapaqaqtugut atautıchımı God-mik. ⁴² Jesus uqallautıñagai, God Aapagıgıvsıuñ, pıvıttaǵıñıñıgıgıvsıña. Qanıñaruña God-miñ aasii pañmapak maaniıtuña. Qanıñıtıtuñı uvañıtıgıñıñıñı, aglaan God-im tilıñagaña. ⁴³ Summan kañıqsılıtıpısuñ uqautıgıkkaga? Qanuq uqalumnik naalañıñıgıtuñı. ⁴⁴ Tuñǵaq aapaksı, aasii pisuıtıgıgıksı pisukıgu aapavsi kipiñıñıgıtı. Ilaa iñuqaqtıruq aullaqısaamıñqana, sulı suksraıñıtkaa ilumun ittuaq, qanuq ilumun ittuagıtuñı ilaani. Saǵlukamı ilaa uqaqtıq nanmiñıñıñı, qanuq saǵlutıruq sulı aapaurıq saǵluruñı. ⁴⁵ Aglaan uvva ukpıgıñıtıkısıña uvaña uqaqtıuñña ilumun ittuamı. ⁴⁶ Nallıvsi qanuqıpsııliıyumiñaitkaaña pıluusıqıñıtuñı. Summan aasii

[†] 8.33 Mt 3.9; Lk 3.8. [‡] 8.36 Ga 5.1,13.

ukpiġisunjtipsisija uqautikavsi ilmun ittuamik? ⁴⁷ Inuum piruam God-miñ kanjqsigai uqaluñi God-im. Ilvisi piñiñusi God-miñ kanjqsilaitkisi tamatkua.

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-guruat kiunġagaat, Nalauttugut uqallakapta Samaria-ġmiugunivlutin aasii ilitqusiqluqaqtutin. ⁴⁹ Jesus kiunġagai, Ilitqusiqluitchuñ. Aglaan iviġaumagiga Aapaga kamagivlugu, aasiili ilvisi suksraġinjtivisija. ⁵⁰ Nangaqtinniatanjtich uñja inuñnun. Imma kamañasipkaiñiaqtuaqaqtuq uvamnik nalaunġaruakun isivġiiruamik. ⁵¹ Ilumutupiaġataq uqallautigivsi, kialiqaa kamagikpagich uqalutka tuquyumiñiaipiaqtuq. ⁵² Jew-guruat uqallautiñagaat, Pañmapak ilitchuġirugut ilitqusiqluqaqtulaaġnik. Abraham tuqunaruq, uqaqtinilu God-im, aasii ilivich uqallaktutin, kialiqaa kamagikpagich uqaluktin tuquyumiñiaipiaġnivlugu. ⁵³ Kamañaaqapich aapaptiñiñ Abraham-miñ tuqunaruamiñ? Suli uqaqtinji God-im tuqunammiut. Kiunasugivich uvva? ⁵⁴ Jesus kiunġagai, Kamañasilġuma uvamnik, kamañasilġutiga suuñjtichuq. Aapama kamañasilġusiaqaqtitkaañja, taavruma uqautigikkavsi God-igivivlugu ilvisi. ⁵⁵ Aasii ilaa nalugiksi aglaan ilisimagiga. Uqallakkaluaguma naluniñlugu, saglurauniagaluagmiuñja ilivsisun. Aglaan ilisimagiga suli kamagivlugich uqaluñi. ⁵⁶ Aapari Abraham quviatchañaruq tautukkumaagñiqamiuñ niptaġniksraġa. Pañmapak tautuñagaa qaisilaagaa aasii quyatchañaruq. ⁵⁷ Tavra Jew-guruat uqallautiñagaat, 50-nik ukiuniñaitchutin-suli, aasii tautuñaviuñ Abraham? ⁵⁸ Jesus uqallautiñagai, Ilumutupiaġataq uqallautigivsi, inuusañaiññaan Abraham, Inġaruñja. ⁵⁹ Taamna uqallausigimmagu, tigusiñarut uyaġaġnik miñluuġuklugu qanuq inmiñik nalliummatirualiñivlugu God-mun. Tavra Jesus iriñaruq, aasii anivluni añaayuvikpañmiñ.

Jesus Iħuaqsigaa Ayaunaruq Anikami-qaña

9 ¹ Iġlavluni, Jesus tautuñagaa inuk anikami-qaña ayaunaruq. ² Aasii ilitchitquraisa apiġiñagaat, Rabbi, kiña piñuksinġava, una inuk naagga añaquqaak, aniñaniqpauna ayaunavluni? ³ Jesus kiunġagai, Una inuk piñuksinaitchuq naaggaunnii añaquqaanġik, aglaan tainnaittuq savaañja God-im qiniñnaqsitquvlugu iħuaqsilugu. ⁴ S avaktuiñnaqtuksraurugut savaañniñik tilisiruam uvamnik uvluuññaan. Taaqsimman inuk savakkumiñaitchuq. ⁵ Siviutillaanġatun nunamiñniġma, qaummatauruñja nunapayaanun. ⁶ Uqaġniallaġmi taavrumiñja, tivvuañaruq nunamun aasii qikuyyalivluni tivvuagunmiñik aasii nanukluggik inuum irrak qikuyyamik, ⁷ uqallautivlugu ilaanun, Aullaġiñ iqaġiyaqtuaġiñ imaqsuanun Siloam, sivuniqaqtuam Tiliramik. Tavra ilaa aullañaruq aasii iqaġivluni. Utinaruq tautullasivluni.

⁸ Siñallaniisa tamatkualu tautuktikañisa piatchiaqtaqtavvlugu, uqallausiginaġa, Uvvauna taimñauñtija inuk aquppisuunaruq piatchiaqtaqtavvluni? ⁹ Iñanjich uqallañarut, Tavrauruq. Allat uqallañarut, Naumi, aglaan taivrumatun uvva inniqsuq. Ilaa uqallañaruq, Taimñauruñja. ¹⁰ Iliñisa uqallautiñagaat, Qanuqlutin ayaunaiqapich? ¹¹ Tavra kiunġagai, Inuum atiaqqtuam Jesus-mik qikuyyalivluni nanuñġagik irraka uqallautiñagaañja, aullaġiñ Siloam-mun aasii iqaġilutin. Tavra aullaqñuñja iqaġivluñja ayaunaiqsitaunaruñja. ¹² Ilaisa apiġiñagaat, Sumiitpaimma? Ilaa uqallautiñagai, Naluruñja.

Pharisees Apiqsruqtuġaat Iħuaqsirauruq

¹³ Ilaisa qaġġisinaġaat Pharisee-ñun inuk sivuani ayaunaruq. ¹⁴ Tavra Jew-guruat Savaiñniñanni Jesus qikuyyalinaruq aasii ayaunaiqluggik irrak. ¹⁵ Pharisees

⁴⁸ 8.58 Ex 3.14; Jn 8.24; 10.30-33; 13.19. ⁴⁹ 9.5 Mt 5.14; Jn 8.12.

apigítqinagaat qanuqluni ayaunaiǵmagaan. Aasii uqallautinagagai, Ilaan ilinagaa qikuyyaq irramnun, aasii iqagikama tautullasirunja. ¹⁶Ilanjich Pharisees uqallanjarut, Taimña inuk God-minjhaqtuagunitchuq, qanuq kamaksriľaitchuq Savaiñnikun pitquranik. Allalli uqallanjarut, Qanuqluni inuk piľuusiqirauruaq piyumiñaqpa tainnatchiñik aliugnaqtuanik? Tavrani atinginjarut.

¹⁷Tavra Pharisees apigítqinagaat ayaunajaruaq, Qanuqli uqallausigiviuñ ilaa ayaunaiqsinjammatin? Ilaan kiunagagai, uqaqtauruq God-mun. ¹⁸Jew-guruat arguaginagaat ayaunanija sulı qinillasiñinja, kiisaimmaa ququaqpaik anayyuqaak ayaunaiqsitauruam. ¹⁹Aasii apiginagagai, Una igñigivitku, uqausiǵikkaqtik aninjanivľugu ayaunavluni? Qanuqluni pañmapak qinillasiva? ²⁰Ilaan anayyuqaanjika kiunagaich, Iľisimaruguk una igñigigikpuk, anijatilaanjalı ayaunavluni, ²¹aglaan nalugikpuk qanuqluni pañmapak qinillasisilaanja, naaggaunnii ilisimanjitchuguk kimun ayaunaiqsilaanjanik. Apiqsruqsiuñ. Ukiuqtusinaruq. Uqatiginiaqtuq inmiñik. ²²Anayyuqaak uqallanjaruk tainna sivuuǵavlutik Jew-guruanik, qanuq Jew-guruat sivunnianinjarut atisivľutiñ kialiqa a ilisimanirualikpagu Jesus Christ-guniľugu, ilaa anitauniagnivľugu Jew-guruat anayyuvianiñ. ²³Taamna pisigivľugu anayyuqaak uqallanjaruk, Ukiuqtusinaruq apiqsruqsiuñ.

²⁴Tavra igľunagaat qaitquriñiqtiñ ayaunajaruanik, aasii uqallautivľugu, Uqagiñ ilumun ittuamik. God nangagun ĩuqaqsiraukavich. Iľisimagikput inuk taimña piľuusiqirauruq qinillasipkairuaq ilinjanik. ²⁵Ilaan kiunagagai, Piľuusiqirautilaanja nalugiga. Aglaan atausiq ilisimagiga, ayaunagaluaqtuanaa pañmapak qinillasirunja. ²⁶Ilaisa apiginagaat, Qanusigaqpatin? Qanuqluni ayaunaiqsitpatin? ²⁷Ilaan kiunagagai, Quliaqtuagutianinjasugaavsi, aasii naalagnisunitchusi. Summan tusaatqigukpisiuñ? Iľisivsauq ilitchitquraliutisukpisi ilaanun? ²⁸Tavra ilaisa kiunagaat suammautivľugu, Iľivitkiuvva ilitchitquraginigaatin, aglaan uvagut ilitchitquraginigaatigut Moses. ²⁹Iľisimarugut God-mun uqatisuunjatilaanjanik Moses, aglaan taimña inuk nalugikput sumiñ qaisilaanja. ³⁰Iñuum kiunagagai, Allayuaǵnapaluktuq una nalumiqavsiuñ sumiñ qaisilaanja, naaggauvva ayaunajinagaanja. ³¹Iľisimarugut God naalaǵniľaitchuq piľuusiqirinun, aglaan kiñaliqa a anayyuraumman God-mun sulı kamagivľugu pisuutaa, God-im naalaǵniľagaa. ³²Nuna isagutilgataǵman-qanja tusaǵnanaitchuq inuk anmaiñiluguk irranjanik inuum aninjaruam ayaunavluni. ³³Taimña inuk God-minjhaqtuagunaitkumi, sumik piyumiñaiñinjaluaqtuq. ³⁴Ilaisa kiunagaat, Aninjaniallaktutin piľuutikun. Aasiuvva ilisautinaiqaavisiuñ? Tavra ilaisa aninagaat anayyuvinmiñ.

Iñuich Ayaunaruatullu Tautullaruatullu Ittut

³⁵Jesus tusaanagaa ilaiññun anitilaanja, aasii paqilľugu uqallautinagaa, Ukpipich Iǵñinjanun Iñuum? ³⁶Ilaan kiunagagai, Anjuun, imma kiuva ukpigiviyumagiga? ³⁷Jesus uqallautinagaa, Tautuaninagin, sulı ilaaguruq uqaqtuq ilinjun. ³⁸Tavra ilaa uqallanjaruq, Ataniq, ukpigitunja. Sulı ilaan qiksiksrautikun sitquǵviginagaa. ³⁹Jesus uqallanjaruq, Pisigilugu qainaniga nunamun, inuich isivǵisauyumiñaqsirut. Ayaunaruat qinillasipkaǵmatun ittuq kanjipsipkaqtitaummata ilumun ittuamik. Aasiili tamatkua tautuksilľaruat ayaupkaqtitaummata kanjipsilailľugu ilumun ittuq ilisimagaluakkaqtin. ⁴⁰Ilanja Pharisees qanittuat ilaanun tusaanagaat taamna, aasii apiginagaat, Uvaguttauq ayaunammivisa? ⁴¹Jesus uqallautinagagai, Ayaunaguvsı piľuutaiññiaǵaluqtusi. Aglaan pañmapak uqaqtusi, Tautullaruqut, tavra piľuutiqatqusi.

Uuktuun Imnaiqagvikun

10 ¹Iľumutupiaǵataq uqallautigivsi, inuk isinitchuq paakun imnaiqagvinjun aglaan mayuqtuq allakun isigialuni, taamna inuk tigguruuqtauguruq

^v9.31 Pr 15.29.

tigligayuktiqpaauruġlu.^w ²Aglaan isiqtuq paakun imnaiġiraauruq imnaiñun.
³Upkurriqirim upkuġutigaa. Imnaich tusaagaat nipaa, suli tuksiagaġ imnaiñi
 atiñisigun, aasii sivulliuqġugich annisigai. ⁴Annisianikamigich iluqaisa ilaan
 piñi, sivulliuqġai aasii imnaich malikkaat, qanuq ilisaġimaagaat nipaa. ⁵Alla iñuk
 maliñniañitkaat, aglaan pigruġniaqtut ilaaniñ, qanuq nalugaich nipinich allat iñuich.
⁶Taamna uuktuun Jesus uqalugiñagaa ilaiññun, aasii ilinich kanġisinqitchut sumik
 uqautitilaaminiġnik.

Jesus Imnaiġirigiksuaq

⁷Tavra Jesus uqallatqinjaruq ilaiññun, Iłumutupiaġataq uqallautigivsi, uvañja
 paatun ittunja imnaimñun. ⁸Iluqagmiñ qairuat sivumni sagluqinnigiaqġutiñ
 tigguuraqtuatullu tigligayuktiqpaaktullu ittut, aglaan imnaime naalaġniñaitkaich.
⁹Uvañja paaguruña. Iñupayaq isigumi uvapkun annaurrauniaqtuq, suli imnaisun
 isigñiaqtuq aniñiaqtuġlu aasii paqilluni niqaanik nauruanik. ¹⁰Tiggukti qaisuuruq
 tigligiaqsiññaqłuni tuqtuchiyyaqtłuni suli maqtuchiyyaqtłuni. Uvañja qainjaruña
 iñuggutiqaquvluġich, suli iñuggusimmaġiksaaġukługich.

¹¹Uvañja imnaiġirigiksuaquruña. Imnaiġirigiksuaq tuqutauyumaruq
 pisigivluġich imnaiñi. ¹²Iñuk akiññagniaqtuaguruq imnaiġiraunijłuni,
 nanmiñiq imnaich piginiłługich, tautukkaa amaġuq qairuq, aasii qimakka
 imnaich pigruqłuni, aasii amaqqum kinmaġai imnaich siamiłługillu. ¹³Ilaa
 pigruqtuq qanuq akiññagniaqtuaguruq suli suksraġinjtikai imnaich. ^{14,15}Uvañja
 imnaiġirigiksuaquruña. Aapam ilisimmasiatun uvamnik uvañjalu ilisimmasivsun
 Aapamik, tainnatuttauq ilisimagitka imnaitka, aasiivsauq ilaia ilisimagaanja. Aasii
 tuqutiymaaqtuagitka imnaitka.^x ¹⁶Aasii allanik imnaiqagmiunja inñitchuanik
 uumani imnaiqagvinjmi. Qaġġisiraksraġimmigitkaptuq, aasii naalaġniñiaġaat
 nipiga. Tavra atautchiiguniaqtut imnaich, suli atausiuluni imnaiġiri.^y

¹⁷Aapam piviuttaġigaanja pisigivlugu tuqurriyumaniga iñuñnik suli
 añjpaqtaulunja. ¹⁸Iñuum kialiqaa tuqtuchumiñaitkaanja. Uvamnik tuqutausaagiruñja
 tainna pisukłunja. God-im ataniñnaqtiksriññagaañja tuquriłlasivłunja suli añjłunja
 tuqqunmiñ. Tainna ilaan piraksriññagaañja. ¹⁹Jew-guruat atinġitqinjarut pisigivluġich
 taapkua uqaluich. ²⁰Iñugiaktuat uqanjarut, Ilaa ilitqusiqtuq aasii kinnaġuqłuni.
 Summan naalaġniraksrauva? ²¹Allat uqallanjarut, Makua uqaluginjtikai iñuum
 ilitqusiqtuq. Ilitqusiqtuk qinñillasipkaiłłava ayauñjaruanik?

Jesus Pisunjtikaat Jew-guruat

²²Niqinaqinjarut Jerusalem-mi, itqaunmik salummaġniñanun añaayyuvikpaum.
²³Ukiugunjaruq aasii Jesus pisuanjaruq añaayyuvikpañmi, taġġisimaagvinjmi
 atiqaqtuami Solomon-mik. ²⁴Tavra Jew-guruat katinjarut avataanun aasii
 uqallautivlugu, Qanutun sivistigiruamik nalautchuġaqtinniaqpisigut? Christ-
 guguvich, uqallautitigut nalupqinaġlugu. ²⁵Jesus kiunjaġai, Uqallautianijaġaluagivsi
 arguagigivsiñja. Savaama ataniñnaqutaagun Aapama nalupqinaġaluagaa kiutilaaga,
²⁶aasii ukpiñitchusi qanuq imnaiġinjtikivsi. ²⁷Imnaima naalaġniñiaġaat nipiga, aasii
 ilisimagitka, aasiil maliguaġanja. ²⁸Aasii isuitchuamik iñuupkaġniñiaġitka, ilinich aasii
 nalupqinaġchuamik tammaġumiñiaipiaqtut. Suli supayaam aqsaagñiktaagiyumiñaitkai
 uvamniñ. ²⁹Aapaga qaitchinjaruq ilinijñnik uvamnun, kamaññaħaaqtuq iluqaiññiñ, aasii
 supayaam aqsaagñiktaagiyumiñaitkai Aapamniñ. ³⁰Uvañjalu Aapagal atausiuruguk.
³¹Jew-guruat tigusiqtinjalualgitchut uyaġañnik miłłuuġukługu. ³²Jesus kiunjaġai,
 Qinñiqtinñagivsi iñugiaktuanik savaalluatanik Aapamiñ, nalliatigun tamatkua

^w 10.1-16 Is 40.11; Ez 34; Lk 15.4-5; He 13.20. ^x 10.15 Mt 11.27; Lk 10.22. ^y 10.16 Eph 2.11-22.

Ataniiq, maaniinnguvich aniqatiga tuqunayaitchuq. ²²Aasii paŋmapak-unnii ilisimaruŋa supayaamik apiqsriguvich God-miñ, God-im aitchuġniagaatin. ²³Jesus uqallautinagaa, Aniqatin anjñiaqtuq. ²⁴Martha-m uqallautinagaa, Ilisimaruŋa ilaa anjtiqigñiaqtilaananik anjñivijmi aqulligmi uvlumi. ^e ²⁵Jesus uqallautinagaa, Uvaŋa anjñisauruŋa iñuggutauruŋalu. Iñuk ukpiqtuaq uvamnun tuqugaluaġluqtum-unnii iñuuniaqtuq. ^f ²⁶Suli kiñaliqaa iñuuruq ukpiqtuaġlu uvamnun tuquyumiñaipiaqtuq. Taamna ukpigiviuŋ? ²⁷Martha-m kiunagaa, Aaŋ Ataniiq, ukpiqtuŋa Christ-gutillaagnik, Iġñiŋa God-im, qaiyumaanaruq nunamun.

Jesus Qulviruq

²⁸Taamna uqallausigianikamiuŋ, Martha aullaŋaruq aasii ququaġluġu aniqatini Mary, uqautinagaa nipikisuuraġluni, Ilisaurri tikitchuq aasiamma qaituġgaatin. ²⁹Aasii Mary-m tusaakamiuŋ taamna, qilamik makinjaruq aasii ullakluġu Jesus. ³⁰Tavra Jesus tikiptaġatanajitchuq-suli nunaaqimun, aglaan inimiinjaruq-suli Martha-m kasuutiviani. ³¹Tavra Jew-guruat tuvaaqatauruat Mary-mun iglumi quviasaaġluġu, tautukamirruŋ makittuaq qilamiqsruġluni animman, malinagaat, isumavlutij iluvviviŋmuksaġasugalugu qiayaqtuġluni taamani.

³²Tavra Mary, tikiññami Jesus irvianun tautukluġu, sitquŋaruq sivuġaanun, uqallakluni ilaanun, Ataniiq, maaniinnguvich aniqatiga tuqunayaitchuq.

³³Jesus tautukamiuŋ qiaruaq, Jew-guruallu qaiqatiŋi qiarraqsimmataptauq, ilaa aniqsaapanaruq ilunputchakluni. ³⁴Aasii ilaan apigijagai, Sumun ilijavisiuŋ? Ilaisa kiunagaat, Ataniiq, qaiġutin tautuġiaġuŋ. ³⁵Jesus qulviŋaruq. ³⁶Tavra Jew-guruat uqallaŋarut, Tautuksiuŋ pivittuġipaluŋniġaa. ³⁷Aasiili ilaŋich uqallaŋarut, Uvvauma anmaiġlaruam ayaunaruam irraŋnik tuqtuchaiġiyumiñaiñavaun taamna iñuk?

Lazarus Anjipkaqtauruq

³⁸Tavra Jesus aniqsaapatqinaruq, aasii tikiñjaruq iluvviviŋmun qaiġusuŋmun, uyaġanmik umiqaqtuamun. ³⁹Jesus uqallaŋaruq, Piiqsuŋ uyaġak. Martha, aniqataa tuquŋaruam uqallaŋaruq ilaanun, Ataniiq, paŋmapaŋmun naimanaqsiyumiñaqsiruq qanuq sisamani uvluni tuquŋaaniktuq. ⁴⁰Jesus uqallautinagaa, Uqallautinajitpigiñ ukpigumiñaġuvich tautukkumiñaġnivlutin kamanautaanik God-im? ⁴¹Tavra piinagaat uyaġak. Aasii Jesus qiviaġluni qunmun uqallaŋaruq, Aapaan, quyyavigigikpiñ tusaanakamŋa. ⁴²Ilisimaruŋa tusaasuġiŋma ataramik, aglaan taapkuu uqallausigigitka pisigivlugich iñuich qikaqtuat uvani, ukpiliqvulugich ilijnun tilinajilaamnik. ⁴³Taamna uqallausigianikamiuŋ, Jesus ququulaŋagaa nipatuvluni, Lazarus anniiñ. ⁴⁴Tavra tuquŋaruq iñuk aninaruq, argaŋi isigaŋiġlu nimmaagutiqaġlutij iluvviiuġutinik, suli kiiñŋa nimmaagutiqaġluni ukiñhaamik. Jesus uqallautinagai, Nimiġutaiyaqsuŋ aasii aullaqtillugu.

Sivunniugun Tuqtuchukluġu Jesus

(Matthew 26.1-5; Mark 14.1-2; Luke 22.1-2)

⁴⁵Iñugiaktuat Jew-guruani qaiqatauruat Mary-mun suli tautuklutij Jesus piraanik, ukpiliŋarut ilaanun. ⁴⁶Aglaan ilaŋich aullaŋarut Pharisee-nun aasii quliaqtuagutivlugich sumik Jesus savaktilaanik. ⁴⁷Tavra anjaayyuliqsipach Pharisees-lu katinjagaich atanignaqusiraqtuat aasii uqallaklutij, Qanuġniaqpisa? Qanuq taimña iñuk savaktuq iñugiaktuanik aliugnaqtuanik ukpiginaqtuanik iñuŋnun. ⁴⁸Ilatchiġuptigu tainna, iñupayaq ukpiginaqtuq ilaanun, suli Rome-miut

^e 11.24 Dn 12.2. ^f 11.25 Ro 6.4-5; Col 2.12; 3.1.

qaiñiaqtut aasii suksraungiglugik iluqaaktun añaayyuvikpakpullu nunauniqpullu. ⁴⁹Aasii ilañat, Caiaphas, añaayyuliqsiqpaich qaukligikkañat taavrumani ukiumi, uqallañaruq ilaiññun, Iļisimanjitchusi sumik-unnii. ⁵⁰Kañiqsiñaitchusi anniqsuutauniaqtilaañanik uvaptiñnun iñuk tuq qurrikpan iñuñnik tamatkiglugu nunauniqput iñuktuummaan suksraungiqunijlugu. ⁵¹Ilaan uqallausiñaitkaa taamna inmisuğruiniññaq, aglaan añaayyuliqsiqpaich qaukligivlugu taavrumani ukiumi uqañaruq God-miñ tuqurriruksraunivlugu Jesus Jew-guruanik. ⁵²Aasiisauqami Jew-guruanun kisiñilaañiññun, aglaan atausiñuğuklugich miqtiqtuñi God-im siaminñaruat sumiļiqaa. ⁵³Tavra taavrumaññaaglaan uvlumiñ sivunniñjarut qanuğlugu tuqutçuklugu Jesus.

⁵⁴Jesus tavraññaaglaan kukiļunaiqsuq salapqiruakun akunğanni Jew-guruat, aglaan aullañaruq tavrañña nunamun qanittuamun nunagluktuamun, nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasii tavraniññaruq iļitchitquranilū. ⁵⁵Tavra niqinaqivia Itqautim Qulaurrusiqivijmun Jew-guruani qallinjaruq. Aasii iñugiaktuat nunamiñ Jerusalem-muñjarut sivuani niqinaqivium itqanaiağiaqłutiñ, salummaksağiaqłutiñ inmiñnik pitqurat pitqutaatigun. ⁵⁶Ilaisa ivañagaat Jesus suli uqaqłutiñ avamun qikallağmiñ añaayyuvikpañmi, Qanuq isumavisi? Niqinaqiya qtuğniañiññasuğivisiñu? ⁵⁷Tavra añaayyuliqsiqpaiļlu Pharisees-lu piraksriñjarut kialiqa a iļisimakpaga sumiitilaaña Jesus, iļitchuğipkaquvlutiñ tigutaaguklugu.

Jesus Tivrağiksaqtauruq Bethany-mi

(Matthew 26.6-13; Mark 14.3-9)

12 ¹Itchaksrat uvlut kisiñuğmata Itqağvijmun Qulaurrusiqivijmik, Jesus qaiñaruq Bethany-mun, Lazarus iñuuvianun, Jesus anjipkañarañata tuqqunmiñ. ²Nullautchiuğutiñagaat Jesus tavrani. Martha savakłuni, suli Lazarus ilaumluni taapkuñña niğiruani piqatigivlugu ilaa. ³Mary tigusiñaruq atautchisun uqumaisilaaqtuamik akisuruamik tivrağiksaunmik atiqaqtuamik Nard, aasii tivrağiksañagai isiganji Jesus, suli saluaqtiqługich nutchamiñnik, aasii iglu naimanaqsinjaruq tipaanik tivrağiksaunmik. ⁴Tavra Judas Iscariot, ilañat iļitchitqurat, taamna aitchuutiginikkumaaqtuaq Jesus-mik, uqallañaruq, ⁵Summan una tivrağiksaun tuniñaitpa 300 taalamun aasii aitchuutigilugich iliappauranun? ⁶Taamna uqallausiñiñaga, suksrağiñitkaluañña isa iliappaurat aglaan ilaa tigligayuktaumluni, suli ilaan pigivlugu maniqagviat tigusiñuñaruq tavrañña iksraniñ. ⁷Jesus uqallañaruq, Iļaksianagu. Ilaan pigiliñ pigikkani uvluanun iluvviuqtauniksrama. ⁸Iliappaurat nayuqtigigisi ataramik, aglaan uvaña nayuqtiginianjtkivsiña ataramik.^h

Sivunniugun Tuqutçuklugu Lazarus

⁹Iñugiapiagataqtuat iñusalaich Jew-guruat qaiñjarut iļitchuğikamiñ Jesus tavraniitilaañanik, pisigisuğagnagu Jesus kisan aglaallu tautuğiaqługu Lazarus anjipkañakkaña tuqqunmiñ. ¹⁰Tavra añaayyuliqsiqpaich sivunniñjammiut tuqutçuklugu Lazarus, ¹¹qanuq ilaa pisigivlugu iñugiaktuat Jew-guruat maliguanaiñagaich qaukisiñ, aasii ukpiqłutiñ Jesus-mun.

Jesus Isiğman Jerusalem-mun Kakaksiqłuni Umialiktun

(Matthew 21.1-11; Mark 11.1-11; Luke 19.28-40)

¹²Uvlutqigman iñugiapiagataqtuat niqinaqiyaqtuñaruat tusañjarut Jesus Jerusalem-uaqsiñivlugu. ¹³Tavra tigusiñjarut qisiqsiutinik palm napaaqtuñiññiñ,

^g 12.3 Lk 7.37-38. ^h 12.8 Dt 15.11.

nalupqinaiyautinik kiutilaamiñun takkuġmiñni, ilinġich ukpinqaitchut ilaanun.
³⁸Tainnainjanisq uqaluk uqautiginakkaña uqaqtaata God-im Isaiiah-m tanġiquvlugu,

“Ataniiq, kia ukpiġinjavaun quliaqtuaqput, suli kimun Atangum salapqinjavaun suaġġatini.”ⁿ

³⁹Tavraasii ilinġich ukpiġumiñaiñġarut qanuq Isaiiah uqallavsaanaruq,

⁴⁰“God-im ayaupkaġmatun piñagai. Ilaan sivuniqsilġuilinġagai isumanġich, ilisaqsrillaiġuġich tautukkamiñnik puttusqsrillaiġuġillu isumanġich, aasii saallutiñ uvamnun iħuqsitqulutiñ.”^o

⁴¹Isaiiah-m uqallausiġinagaa taamna qanuq tautuñavlugu Jesus kamanautaa aasii ilaa uqautigivlugu.

⁴²Tainnaitkaluañġaan iñugiaktuat atanigñaqutiqaqtuaniñ ukpinjarut ilaanun, aglaan sivuugagivlugich Pharisees, ilinġich ilitchuġipkañaitchut taavrumiña, anitauniaġasugalutiñ Jew-guruat añaayyuvianiñ, ⁴³qanuq nakuagihhaañġaat nanġausiaqagñiq iñuñniñ naumavlugu nanġausiaqagñiġmiñ God-miñ.

Isivġiusiaqagñiq Jesus Uqaluñiñ

⁴⁴Tavra Jesus nipatusivluni uqallañaruq, Iñuk ukpiqtuaq uvamnun ukpiqsiññanġichuq uvamnun aglaan tilirimnullu. ⁴⁵Aasii iñuum tautuktuam uvamnuk tautukkaa tilisiñaruq uvamnuk. ⁴⁶Qainjaruñ qaummatauvluñ iñupayaanun, kiñaliqaa ukpiqtuaq uvamnun taqtuamiitqunihġugu. ⁴⁷Kialiqaa tusaakpagich uqalutka aasii kamagiñihġugich, uvaña isivġinġitkiga, qanuq qainaitchuñ isivġiġiaġlugich iñuich, aglaan annautiyaqtuqlugich. ⁴⁸Iñuk ayyairuaq uvamnuk suli akuqtunihġugich uqalutka isivġiqsiqaqtuq. Uqaluich uqautigikkaġma isivġiġñiaġaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹Qanuq uqanaitchuñ uvañagruiniñaq atanigñaqutiñkun, Aapam tilisruam uvamnuk ilaan piraksriñġaġaña sunik uqaqtuksrautilaamnuk. ⁵⁰Aasii ilisiñmaruñ taapkua uqaluich iñuggutiqaġnaqtut isuitchuamik. Tavraasii suna uqallausiġiraġa ilisaurrutigiraġalu pigiga Aapam uqallausiñatun uvamnun.

Jesus Iqagigai Iħitchitqurami Isiganġich

13 ¹Tavra sivuani niqinaqivian Itqautim Qulaurrusiqivimnun, Jesus ilitchuġinjaruq ikarraq tikisilaanġanik aullaġviksrani mattumañġa nunamiñ Aapamun. Aasii ilaan pivuuttaġivlugich nanmiñiq piñi nunamiittuat pivuuttaġinġagai isuanun-aglaan.

²Tavra Jesus-lu iħitchitquraniñu nullautchinarut. Tuunġaum isumminġagaa Judas Simon Iscariot iġñiña aitchuutigitquvlugu Jesus. ³Tavra Jesus ilisiñmaruq Aapamun qaisilaanġanik iluqaan suañġan inmiñun, suli ilisiñmaruammiuq qainatilaamiñnik God-miñ suli aullaġniaqtilaamiñnik God-mun. ⁴Jesus tavrani makinjaruq niġġivviniñ, ilivlugich qalliich annuġaani, tavsinaruq imaiyaunmik. ⁵Tavra kuvisiñaruq imiġmik iqaqqivimnun, aasii iqaġirraqsivlugich iħitchitqurat isiganġich, saluaqtiqugich imaiyaunmik tavsiggkamañnik. ⁶Tikiñġagaa Simon Peter, aasii Peter-m apiginaġaa, Ataniiq, iqaġiaqsivigich isigatka? ⁷Jesus kiunġagaa, Sutilaġa nalugaluagih panmapak, aglaan aquvatigun kanjqsiniñaqututin. ⁸Peter-m uqallautinġagaa, Iqaġiyumiñapiagitiñ isigatka. Jesus kiunġagaa, Iqaġinġitkupkiñ, piqatauyumiñaitchutin uvamnun. ⁹Simon Peter-m uqallautinġagaa, Ataniiq, iqaġikkich isigañiñanġilaatka aglaan argatka niaquġalu. ¹⁰Jesus uqallautinġagaa, Iñuk ivvaqtuaniñaruq iqaġiraksraitchuq isiganġi-aglaan, qanuq salummaqtuq tamaġmi. Aasiuvva salumarusi, aglaan tamatkiñitchusi.

ⁿ 12.38 Is 53.1. ^o 12.40 Is 6.10.

¹¹ Qanuq Jesus ilisimaŋaruq kimun aitchuutiginiaqtilaamiñik, taamna pisigivlugu ilaa uqallaŋaruq, Tamatkigłusi salummaŋitchusi.

¹² Iqaġianikamigich isigaŋich, tiguaniłkugillu qalliich annuġaani, inimiñukami uqallautiŋagai, Ilišimavisi sutilaamnik ilivsiññun?^p ¹³ Taisuugivsiŋa Ilišaurrimik Ataniġmiglu, aasii nalauttusi qanuq tainnasiuruŋa. ¹⁴ Uvaŋaasii, ilivsi Ataniqsi Ilišaurriksilū, iqaġiŋagupkich isigasi, ilivsiavsauq iqaġiraksraġigaluagmigisi isigasi avamun. ¹⁵ Qanuq tuvraaksriŋagivsi, ilivsiłi pirusrauqaluaqtusi pikkaptun ilivsiññun. ¹⁶ Iłumutupaġataq uqallautigivsi, kivgaq una kamaŋaħaariŋichuq ataniġmiñiñ, naaggaunnii taamna tilirauruq kamaŋaħaariñmiuq taavrumaŋa tilirimiñiñ.^q ¹⁷ Tamatkua ilisimaguvsigik, quviagiŋaġisi piguvsigik.

¹⁸ Sivuniġiŋitkivsi iluqasi, ilisimagitka piksraqtaatka. Taamna ittuq Bible uqaluŋich nalautitquvlugich. “Iñuk niġiŋaruq punniġutimnik paałŋaŋasiruq uvamnun.”^r ¹⁹ Uqallautigivsi taavrumiŋa paŋmapak taŋŋiqsaŋaiññaan, nalautpan ukpiliquvlusi Christ-gutilaamnik. ²⁰ Iłumutupaġataq uqallautigivsi, iñuk taamna akuqtuuruq kimigliqaa tilikkamnik akuqtuuruq uvamnik, aasiavsauq taavruma akuqtuuruq uvamnik akuqtuġmigaa tiliriga.^s

Jesus Uqautigigaa Piŋaiññaan Aitchuutauniksrani

(Matthew 26.20-25; Mark 14.17-21; Luke 22.21-23)

²¹ Tavra Jesus tainna uqaanikami, iłiılliuqpalıŋaruq aasii uqallakłuni, Iłumutupaġataq uqallautigivsi, ilavsi aitchuutiginiġaŋa. ²² Tavra ilitchitqurat qiniġutiŋarut avamun, nalupqisukłutiŋ kimik uqautiqaqtilaani. ²³ Iłŋat ilitchitquraŋisa, Jesus piviuttaġikkana, ikusiksimaŋaruq qaniłłuni Jesus-mun. ²⁴ Tavra Simon Peter-m kiruqtaŋaga niaqqumiñik sivuniqaqługu, apiqquuŋ kimik uqautiqaqtilaani. ²⁵ Tavra tainna ikusiksimaallaġmi qaniłłuni Jesus-mun uqallautiŋaga, Ataniq, kiuva? ²⁶ Jesus kiunaga, Taamnauruq aitchuġniakkaġa uumiŋa punniviñauramik misuqqaqługu. Tavra misuqqaqługu punniviñauraq, qaiñŋaga Judas-mun, iġniŋanun Simon Iscariot. ²⁷ Tavra Jesus qaisaniŋmagu punniviñauraq Judas-mun, Satan isiŋaruq ilaanun. Jesus uqallautiŋaga, Piyumakkan piun qilamik. ²⁸ Tavra kiñaliqaa niġġiviñi kaŋiqsiŋichuq summan Jesus taavrumiŋa uqallaktılaani Judas-mun. ²⁹ Judas pigimmagu maniqaġviŋat, ilaŋich isumaŋarut Jesus-mun uqallautinasugalugu, tauqsiġiaquvlugu pigiraksraġikkaġmiŋnik niqinaqikpata, naaggaqaa aitchuiyaqtuqunasugalugu ilıappauruanun. ³⁰ Tavra, aitchuusiġianikamiun punniviñauraq, tavrauvva Judas aniŋaruq. Unnuaguruq.

Nutauruq Pitquraq

³¹ Tavra Judas anianiŋman, Jesus uqallaŋaruq, Paŋmapak Iġniŋa Iñuum kamaŋaqsipkaqturuq, aasii God kamaŋaqsipkaqtaummiuq ilaagun. ³² Tavra God kamaŋaqsipkaqtukpan ilaagun, God-iptauq kamaŋaqsipkaġniġmigaa Iġniŋa Iñuum, sulı kamaŋaqsipkaqługu tavrauvva. ³³ Miłiqtuuraat, paŋmapak itqatiġurallakivsi. Ivaġniġivsiŋa. Aasii uqallausivsun Jew-guruanun paŋmapaktauq uqallautigivsi, qaiyumiñaitchusi aullaġviksrautimnun.^t ³⁴ Aitchuġivsi nutauruamik pitquramik, ilivsi piviuttaqutisitchi avamun, uvaŋaptauq piviuttaqutiqatuatun ilivsiññun, piviuttaqutisitchi avamun.^u ³⁵ Piviuttaqutiguvsı avamun, iñupayaat ilisimaniaqtut ilivsi ilitchitquraġitilaavsiññik uvamnun.

Jesus Uqautigigaa Piŋaiññaan Peter-m Piilaġniŋa

(Matthew 26.31-35; Mark 14.27-31; Luke 22.31-34)

³⁶ Simon Peter-m apiŋiŋaga, Ataniq sumuŋniapich? Jesus kiunaga, Aullaġviksrautimnun malikkumiñaitkivsiŋa paŋmapak, aglaan maligutiniaqtusi

^p 13.12-15 Mt 20.28; Mk 10.45; Lk 22.27. ^q 13.16 Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 15.20. ^r 13.18 Ps 41.9.

^s 13.20 Mt 10.40; Mk 9.37; Lk 9.48; 10.16. ^t 13.33 Jn 7.34. ^u 13.34 Jn 15.12,17; 1 Jn 3.23; 2 Jn 5.

aquvatigun. ³⁷Peter-m apigijagaa, Ataniiq summan malikkumiñaitpigiñ paŋmapak? Itqanaitchuŋa tuqqutisuklutin. ³⁸Jesus kiunagaa, Itqanaipiaq pich tuqqutisukluŋa? Iłumutupiaġataq uqallautigikpiñ, tinmiaq nipannianjitchuq ilinun piilaaginjaunnana piŋasuni.

Jesus Apqtauruq Aapamun

14 ¹Isumaaluutaittichi. Ukpigsimaagitchi God-mun, ukpigsimaagitchi lu uvamnun. ²Aapama igluqpaŋani iñugiaktut inillaat. Taamna tainnainjitan, uqallautiniaġaluagivsi. Aullaqsirunja itqanaiyaġiaġlugu iniksraqs. ³Aasii aullaġuma itqanaiyaġiaġlugu iniksraqs, qaitqigñiaġmiunja aasii nayuqsiutilusi uvamnun, sumiitkuma tavranivsauq itquvlusi. ⁴Aasii ilisimagiksi apqtaua aullaġviksraunma. ⁵Thomas uqallautinagaa, Ataniiq, nalurugut sumugniaqtilaagnik, qanuġlugu ilisimaniaqpisigu apqun? ⁶Jesus kiunagaa, Uvaŋa apqtauruŋa, iłumun ittuaġlu, iñuggullu. Kiñaliqaa Aapamukkumiñaitchuq aglaan uvapkun kisan. ⁷Iłisimanaguvsiŋa, ilisimayumiñanagaluagmigiksi Aapaga. Tavranaaglaan ilitchuġigiksi suli tautuanijaġiksi.

⁸Philip uqallautinagaa, Ataniiq, tautuktittigut Aapamik aasii qat-chuġniaqtugut. ⁹Jesus uqallautinagaa, Itqatiginagaluagikpiñ sivisuruamik, naluvija suli Philip? Iñuum tautuŋaruam uvamnik tautuŋammigaa Aapa. Qanuġlutin uqallakkumiñiaq pich, tautuktittigut Aapamik? ¹⁰Ukpigijitpich uvaŋa Aapamiitilaamnik suli Aapa uvamniitilaanjanik? Uqaluich uqalugikkatka ilivsiñun uqautigilaitkitka uvaŋa ataniġnaqutipkun, aglaan Aapam iñuuruam uvamni pigai savaani. ¹¹Ukpigisiŋa uqallakama Aapamiitilaamnik suli Aapa uvamniitilaanjanik, naaggaunnii ukpigisiŋa pisigilugich savaatka. ¹²Iłumutupiaġataq uqallautigivsi, iñuk ukpiqtuaq uvamnun piñiaġmiuq savaanik pikkamnik, suli kamañhaaqtuanik savaanik makkunaja ilaa piñiaqtuq, qanuq aullaqsirunja Aapamun. ¹³Sunapayaaq apiqsriaqs atipkun, piñiaġiga, Aapa kamañhaaqtuqutlugu Iġnikun. ¹⁴Apiġiguvsiŋa supayaamik atipkun, piñiaġiga.

Ilitqusigiksuaq Unniqsuqñisauruq Qaipkaġniaġnivlugu

¹⁵Piviuttaġiguvsiŋa, kamagisigik pitquratka. ¹⁶Aasii aŋaayyuviginiagiga Aapa, ilaanun aitchuqulusi allamik Ikayuqtimik nayuqtiksraivsiniik isuitchuamun. ¹⁷Taamna Ilitqusia iłumun ittuam, nunam iñuŋisa akuqtugumiñaisa-ŋat qanuq tautulaitkaat naaggaunnii nalugaat. Ilivsi ilisimagiksi, qanuq iñuuqatauruq piqatigivlusi, suli ilivsiñiinniaqtuq. ¹⁸Qimaŋnjanjtkivsi kisijugruiniñaglusi, aglaan qaiñiaqtuŋa ilivsiñun. ¹⁹Sivikitchuami nunam iñuŋisa tautuaġiaġiaġaanna, aglaan tautugniaġivsiŋa, qanuq iñuŋa ilivsiñun ilivsiŋa uqallautigivsi. ²⁰Taamna uvluq tikitpan, ilisimaniaqtusi uvaŋa Aapamiitilaamnik, suli ilivsi uvamni, aasiivsauq uvaŋa ilivsiñi.

²¹Iñuk ilisimaruq pitquramnik kamagivlugi lu piviuttaġigaanja. Aapama piviuttaġiniaġaa piviuttaqsiruaq uvamnik, aasiivsauq piviuttaġiniaġmigiga suli ilisimapkaġniaqtuŋa ilaanun. ²²Judas Iscariot-guŋjitchuaq uqallaŋaruq ilaanun, Ataniiq, qanuġlutin ilisimapkaġniaq pich uvapitjinnun, ilisimapkaġaluagnak nunam iñuŋinun? ²³Jesus kiunagaa, Iñuum piviuttaġigumiŋa kamaginiaġai uqalutka, aasiili Aapama piviuttaġiniaġaa, aasii uvaguk qaiñiaqtuguk ilaanun suli ilaa iñuuqatigilugu. ²⁴Iñuk piviuttaqsriŋjitchuaq uvamnik kamaksriġaitchuq uqalumnik, aasii uqaluich tusaakkasi uvaŋa uqaluginjtkitka aglaan uqalugigai Aapam tilisiruam uvamnik. ²⁵Tamatkuniŋa uqautinagivsi itqatiginjavsi-suli, ²⁶aglaan

^{14.6} Mt 11.27; Jn 1.18; 6.46; Ac 4.12.

^{14.13-14} Mt 7.7-11; Lk 11.9-13; Jn 15.7,16; 16.23-24; 1 Jn 3.21-22; 5.14-15. * ^{14.15,21} Dt 6.4-9; 11.1.

imma Ikayuqti, Iltqusiġiksuaq, Aapam tiliñiakkana uvamnik pirritqulugu, ilisautiniaġaasi supayaanik suli itqaqtinniaġaasi iluqaiñnik uqaluginjakkamnik ilivsiññun.

²⁷Qimaqsikavsi tutqiqugivsi. Tutqigitchi uvaptun tutqiksuatun. Nunam iñunġi tutqiuatitichut tutqiuטיפiamik tutqiuטיפaqtirrutiptun ittuamik. Isumaaluutaititichi iqsiniasiġu. ²⁸Tusaanġagivsiņa uqallautikavsi, aullaġniaġnivluņa suli utiġniaġnivluņa ilivsiññun. Piviuttaġipianġaguvsiņa quviasugniaġagaluqtusi aullaġniaġnikama Aapamun, Aapakiatanġ kamanalħaaqtuq uvamniñ. ²⁹Aasii paņmapak kilianikkivsi taņņiņaiñņaan nalaulġiñņaqpan ukpiliquvlusi.

³⁰Tavraņņaaġlaan uqaqatigipianġaiġniġivsi, qanuq Tuunġaq, atanauraņat nunam iñunġisa, qaigaqsiruq tigutaaqtitchukluņa. Suaņņataitkaluqtuq payariyumiñāġluņa. ³¹Tuqtunniaqtuņa. Taamna piraksriutiginaġaa Aapam uvamnun, ilitchuġipkaqsāġlugich iñupayaat uvamnun piviuttaġitilaņa Aapa. Makittitchi, aullaqta uvaņņa.

Jesus Iļumun Napaaqtuayaapiatun Ittuq

15 ¹Uvaņa iļumun napaaqtuayaapiatun ittuņa, aasii Aapaga qaunaksritun ittuq napaaqtuayaamik.^γ ²Qisiqsiutipayaq uvamniittuq siiġniļaiñman, ilaan piġaa. Aasii qisiqsiutipayaq siiġniisuuruq nauyumiññaksāġuugaa siiġniivsaaquvlugu. ³Ilivsi salummaanikkaasi uqaluich uvaņa uqautigikkaġma ilivsiññun. ⁴Atausiņņuqatigimaaqsija, uvaņaptauq atausiņņuqatigimaaġniaġmivsi. Qisiqsiun siiġniyumiñaitchuq inmisun pituummiņitkumi napaaqtuayaamun, tainnatuttauq atausiņņuqatigimaanġisuaġuvsiņa piyumiñaitchusi piraksriutimnik.

⁵Uvaņa napaaqtuayaatun ittuņa, ilivsiļi qisiqsiutitun ittusi.

Tavraasii siiġniqpaņmatun piñiaqtusi atausiņņuqatigimaaġuvsiņa, qanuq atausiņņuqatiginaisuaġuvsiņa sumik piyumiñaitchusi. ⁶Iñuk atausiņņuqatauņaitchuaq uvamnun qisiqsiutitun igitauvluni palliġuqtuatuun ittuq. Palliich qisiqsiutit katitchuugaich aasii igiļugich igniġmun aasii ikirauvlutiņ. ⁷Ilivsi atausiņņuqatigimaaġuvsiņa suli kamagituññāġlugich uqalutka, apiqrsisitchi supayaamik pisukkavsiñnik qaisauniaqtuq ilivsiññun.

⁸Siiġniqpakavsi satqummigiksi Aapama kamanautaa. Tainna pikavsi, ukpiġnaqsigiksi ilitchitqurautilaqsi uvamnun. ⁹Aapam piviuttaġimmaņa piviuttaqrsisiatun piviuttaġimmigivsi. Iñuusiqaġitchiļi piviuttaġipkaġumiñaqsiļusi uvamnun. ¹⁰Ilivsi kamagiguvsigik pitquratka, piviuttaġipkaġniaqtusi uvamnun, uvaņaptauq kamagimmatun Aapama pitquraņi aasii piviuttaġipkaġluņa ilaanun.

¹¹Tamatkuniņa uqautiņagivsi, uvaņa quviasuutiga iļvsiññiitquvlugu, suli quviasuurri naamatquvlugu. ¹²Uvva uvaņa pitquraġa, piviuttaqqtisitchi avanmun piviuttaqrsiniptun ilivsiñnik.^z ¹³Kiñaliqaa kamanalħaaqtuamik piviuttaqqtaitchuq uumaņņa, iñuum tuqqtigimmagich avilaitqatini. ¹⁴Avilaitqatigivsi kamaksriguvsi pitquramnik ilivsiññun. ¹⁵Tavraņņaaġlaan taiņaiġivsi kivganik, qanuq kivgaq naluruq suliqitilaanjanik atanini, aġlaan taigivsi avilaitqatinik, qanuq iluqaiñnik ilitchuġipkaņagivsi tusaanġakkamnik Aapamniñ. ¹⁶Ilivsi piksraqtaaġiņaitkivsiņa, aġlaan uvaņa piksraqtaaġiņagivsi aasii nalunaiqtusi aullaqtuksrauvlusi quliaqtuāġutiyaqtuġlugich iñuich tusaayugaāġiksuanik ukpiġumiñaqsiļugich. Iliņich siiġniaġimmatun piñiaġisi nuņulailaagummatun illugich. Tavraasii sunapayaq apiqrsiaġikkaqsi Aapamun atipkun, ilaan aitchuutigiyminiāġiaġaa ilivsiññun. ¹⁷Uumiņa pitqurriġivsi, piviuttaqqtisitchi avanmun.

^γ 15.1 Is 5.1-7. ^z 15.12 Jn 13.34; 15.17; 1 Jn 3.23; 2 Jn 5.

Nunam Iñuŋi Uumikłiqsut

¹⁸Nunam iñuŋisa uumigikpasi, itqaumaruksraursi uumigiqqaanagaanna uumikłiqsaraunnatiŋ ilivsiññik.^a ¹⁹Ilivsi atausiŋuqatigimaaguvsigik nunam iñuŋi, nakuaginayağaasi nakuqsrismiktun ilaisa ilamiŋnik. Aglaan nunam iñuŋisa uumigigaasi qanuq atausiŋuqatigimaanjtkisi, uvaŋa piksraqtaagiŋavlusi ilinjiññiñ pigisukłusi uvaŋa. ²⁰Itqaumasigik uqaluich uqallautitka ilivsiññun, kivgaq kamanahhaanjičhuq ataniğmiñiñ. Iliŋisa nagliksaaqtiŋakpanŋa, nagliksaaqtinniağmigaasivsauq. Iliŋisa kamagiŋakpatigik uqalutka, kamaginiağmigaitchauq uqalusi.^b ²¹Aglaan tamarra tamatkua piñiağaich iluqaisa ilivsiññun uvaŋa pigikkavsi, qanuq ilaisa naluvlugu taamna tilisiruaq uvamnuk. ²²Qaiŋaiłluŋa uqautiŋaitkupkič pasirauyumiñaitkaluaqtut, aglaan paŋmapak pasiraurut piłuumikkun. ²³Iñuum uumikłiqsuam uvamnuk uumigimigaaptauq Aapaga. ²⁴Savaŋaitkuma savaanik akunğanni iñuum allam piŋaisaŋiñik, pasirauyumiñaitkaluaqtut. Aglaan paŋmapak tautuŋarut savaamnuk sulı uumigivlunuk uvaŋalu Aapagalu. ²⁵Taamna taŋŋiutausağniqsuq uqaluŋmun aglausimaruamun ilaisa pitquraŋiñiñ, “Ilaisa uumigiŋagaanna patchisaiłlaakun.”^c

²⁶Aglaan Ikayuqti qaikpan, uvaŋa tiliñiakkağa ilivsiññun Aapa miñ, taamna Ilitqusia ilumun ittuam qairuaq Aapamiñ, ilaa ilitčuğipkañiaqtuq uvapkun. ²⁷Aasiivsauq ilivsi qulıaqtuağiniağmivsiŋa, qanuq nayuŋagivsiŋa isuaniñ-qaja.

16 ¹Uqallausiŋagitka tamatkua iluqaisa ukpiğutaiquŋiłłusi. ²Iñuich aninniğaasi Jew-guruat aŋaayyuviŋiññiñ. Iłumutun, piviksraq tikitchumaaqtuq qakugu kiapayaaq tuqtukumisi isumaniaqtuq ilaa savaurriñasugaluni God-mik. ³Aasi taamna piñiağa at ilivsiññun qanuq ilitčuğiŋaiłługu Aapa, naaggaunnii uvaŋa. ⁴Aasiuvva tamatkua uqallausiŋagitka ilivsiññun, taimña piviksraq tikitpan, itqaquvlugich uqalutka ilivsiññun. Uqautiŋaitkivsi tamatkuniŋa isuaniñ-qaja, qanuq uvaŋa nayuqłusi.

Ilitqusigksuam Savaaŋa

⁵Aasiuvva paŋmapak aullaqaŋsiraŋa tilirimnun, nallivsiunnii apigiŋiñmigaaŋa sumuaqsimmagaagma. ⁶Pisigivlugu uqaluusiğa tamatkuniŋa ilivsiññun isumaalipiagaataqtusi. ⁷Suŋiñmiuq, aasii uqallautigivsi ilumun ittuamik, anniqsuutauniaqtuq ilivsiññun aullağuma, qanuq aullaŋisuaguma, Ikayuqtim ullaŋniarjitkaasi. Aglaan aullağuma, tiliñiağiga ilivsiññun. ⁸Aasii qaigumi, ilaan qanuqpsiiłliñiağai nunam iñuŋi piłuutikun nalaunŋarualiqinikullu isivğivikullu. ⁹Qanuqpsiiłliñiağai piłuutikun, qanuq ukpiŋitčut uvamnun. ¹⁰Qanuqpsiiłliñiağai nalaunŋarualiqinikun, qanuq aullaqtuŋa Aapamun aasii ilivsi tautuağiŋağniagivsiŋa. ¹¹Qanuqpsiiłliñiağai isivğivikun, qanuq Tuunğaq atanauraŋat mattuma nunam iñuŋisa isivğiqsauganiktuq.

¹²Iñugiaktuanik sulı uqautiksraqağaluaqtuŋa ilivsiññun, kaŋiqsi-yumiñaitkisi paŋmapak. ¹³Aglaan Ilitqusiata ilumun ittuam qaigumi, kaŋiqsaiññaqtinniağaasi iluqaanik ilumun ittuamik, qanuq ilaa uqağniaŋitčhuq ilaan ataniğnaqunmigun, aglaan sunapayaaq tusaarani uqautiginiğa. Aasii ilaa qulıaqtuağniaqtuq ilivsiññun sunik qaiyumaqtuanik. ¹⁴Ilaan kamaŋaqsiiğniğaaŋa, qanuq uqautiniğiga uqalumnik aasii ilaan qaaniqsinniağai ilivsiññun. ¹⁵Iluqaisa Aapam pigikkani pigigitka. Taamna pisigivlugu uqallaŋaruŋa Ilitqusigksuaq uqautiniğnivlugu uqalumnik aasii qaaniqsinniağai ilivsiññun.

^a 15.18-19 Jn 17.14-18. ^b 15.20 Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 13.16. ^c 15.25 Ps 35.19; 69.4.

Isumaaǵullu Quviasuullu

¹⁶Tautuaǵınaiyasıǵıvsınǵa. Aasıisuli sivikitchuami tautugniǵıvsınǵa. ^d¹⁷Ilanıch ilıchıtquranısa uqaurrutınarut avanmun, Sumik sivunıqaqlıǵu uqallakpa, Tautuaǵınaiyasıñıvıñı, aasıisuli, sivikitchuami tautugniǵıvsınǵa? Suli sumik sivunıqaqlıǵu uqallakpa uqallakami, Qanuq aullaqtuǵa Aapamun? ¹⁸Ilanıch uqallanarut, Sumik sivunıqaqpauǵ uqallausıǵıkamiuǵ sivikitchuamiıǵnıñı? Nalugıkput sumik uqautıqaqtılaanjanik. ¹⁹Jesus ilısımanaruuq apıǵısuktılaamiñik ilıñıñnun aasii uqallautınǵai, Apıqsruqtutıvısi ilıvsıñnun sumik sivunıqaqtılaanjanik uqallakama, tautuaǵınaiyasıñıvıñı, aasıisuli, sivikitchuami tautugniǵnıkama ilıvsıñnun? ²⁰Illumutupaǵataq uqallautıǵıvsı, qıanıaqtusi sulı kınıvıǵılsı, aǵlaalli nunam inıñı quviasugniyaqtut. Isumaaqpagnıyaqtusi, aǵlaan isumaanǵaıǵılsı quvıatchagnıyaqtusi. ²¹Aǵnaq ıǵnısulıaqıskami sıvuǵasuuruq, qanuq pıvıksraǵa tikıchuuq. Aasii ıǵnıanıkami, itqauımanǵaıǵayukkaa ihııllıuǵun, quviasuutınıkıñı mıqıqtunı animman. ²²Tainnatun isumaaǵutıyaqtusi pañmapak, aǵlaan taututqıǵnıǵıvsı aasii quvıatchaktıtaupaıǵnıyaqtusi, sulı kıapayaaq ipıqtusulıqsıtchumiñaitkaasi.

²³Taıvrumanı uvlumi apıqsruqtuǵnıaıñıtıkvıvsınǵa sıtuǵun. Illumutupaıǵataq uqallautıǵıvsı, qıñnıuaǵıvsı supayaamik Aapamıñ, aıtchuutıgıniyaǵaa ilıvsıñnun uvaǵa ilıchıtquraǵıkavı. ^e²⁴Pañmapaıñmun-aǵlaan apıqsrıñıaıtchısuı sumik atıpkun. Apıqsrıstıchı, aasii aıtchusııaqaǵnıyaqtusi quviasuutıksı naamatqulıǵu.

Jesus Akımaruuq

²⁵Uqautıǵınǵatka tamatkua ilıvsıñnun uuktuutıtıǵun. Pıvıksraq tikıchumaatuuq tavrıññaǵlaan uqanǵaıǵıvsıraǵa ilıvsıñnun uuktuutıyaǵıluǵa, aǵlaan uqautılısı Aapakun kanıqsıñıaqsılıǵu. ²⁶Taimña pıvıksraq tikıtpan apıqsrıñıaıqtusi aǵaayılsı Aapamun atıpkun. Uvaǵaunıñı apıqsrısnııllıǵıvsı Aapamun, aıtchuǵumiñaaası, ²⁷qanuq Aapam ilaan pıvıuttagıǵaası ilıvsı pıvıuttagıñıakavıvsınǵa, sulı ukpılıñıakavı uvaǵa qanıatılaamnık God-mıñ. ²⁸Qanıaruuǵa Aapamıñ aasii nunamukıñı. Qımaaqsılıǵıtıkıǵa nuna utıqsaqıñı Aapamun.

²⁹Ilaan ilıchıtquranısa uqallautınǵaıat, Aaı, pañmapak uqaqtutın kanıqsıñıaqsıpaıǵıluǵu uuktuutınılaatıǵun. ³⁰Pañmapak ilıchıuǵırıǵut ilısımıtılaǵnık supayaanık. Nalupqısuñıaıqsıuǵut apıqsruutıksrıaıqsıuǵullu. Taamna pısigıvlıǵu ukpıqtuǵut ilıvıch qanıatılaǵnık God-mıñ. ³¹Jesus kınıǵaı, Pañmapak ukpılıqpsı? ³²Pıvıksraq qairuuq, ilımun tikısanıktuuq, ilıvsı sıamıtıaunıaıqavı, inıllaa aımaaǵvıñmıñnun, aasii kısıñıǵıluǵı. Aǵlaan kısımıǵıñıñmıñı, qanuq Aapam nayuǵaana. ³³Uqautınǵıvsı tamatkunıñı tutqıutıyaıqavılsı ataısnıñıyaqtıǵınakavıvsınǵa. Nunamı ihııllıuǵutıyaıqavıñıyaqtusi, aǵlaan qanıñırrıtıyaıqavıluatıǵıtıchı, uvaǵa akıılıpaıǵatanǵatka nunam inıñı ihııllıuqtıtıchıruat ilıvsıñnık./

Jesus Añaaıyıtıǵı Ilıchıtquranı

17 ¹Tavra Jesus uqautıǵınıkamıǵıch taapkuu uqaluıch, ilaa aǵıluñıaruq qılanımun uqallakıñı. Aapaa, ikarraı tikıchuuq. Kamañıaqsıpaıñı uvaǵa Iǵnıǵıñ Iǵnıqıpıllı kamañıaqsııǵımagaatın, ²qanuq ilıvıch atanıǵnıaıqavıñıñı kamañıaǵaıǵıñıaıqavıñıñı inıupayaanıñı. Taamna pısigıvlıǵu inıupkaıyumiñıaıqtuñı isıtchuamun ilıqanıñnık qasıǵnık uvamnun. ³Aasıuvva isıtchuauq inıǵgun, ilaısa ilıchıuǵıvlıtın kısıvısualık ilımun God-autılaǵnık, sulı Jesus Christ ilıvıch tilıñakkan. ⁴Ilıchıuǵıpaıñıǵı kamañıaıñı inıñıñnun naatçıvıluñı pıraıksrııtıñnık

^d 16.23-24 Mt 7.7-11; Jas 1.5-6. ^e 16.23-24 Mt 7.7-11; Jas 1.5-6. ^f 16.33 Ro 8.37; 2 Co 2.14; Rev 3.21; 5.5.

Gethsemane-mun. ²Judas-gum, aitchuutiginniktuam ilaanik, ilisimanjammiñigaa taamna ini, qanuq Jesus akulaitchuami kasimaqatigisuugai ilitchitqurani tavrani. ³Tavra Judas aullaŋaruq piqasiqluni aŋuyaktinik, sulii ilaŋiñnik munaqsrich tilikkaŋiñnik aŋaayyuliqsiqpaich Pharisee-llu. Tavruŋaruq naniguaqtuqlutiŋ satkuliraqlutiŋ. ⁴Tavra Jesus, ilisimavluni supayaamik piñiaqtuamik inmiñun, saarvaŋaruq aasii uqallakluni ilaiññun, Kiña ivaqpsiŋ? ⁵Ilaisa kiunagaat, Jesus Nazareth-miu. Tavra Jesus uqallautiŋagai, Ilaaguruŋa. Judas, aitchuutiginniktuag ilaanik, makitaqataunaruq ilaiññun.

⁶Jesus uqallautimatiŋ ilaagunivluni, taluqsratshaklutiŋ utiqqiaŋaruq aasii ulguvlutiŋ nunamun. ⁷Jesus apigitqiŋagai, Kiña ivaqpsiŋ? Ilaisa kiunagaat, Jesus Nazareth-miu. ⁸Jesus kiunagai, Uqallautiŋasugaavsi ilaagunivluŋa. Tavra ivaquvsuŋa, ukua ilitchitquratka aullaŋlich. ⁹Taamna taŋŋiutausalgiñnisuq uqaluŋnun Jesus uqallausiŋaraŋiññun aŋaayyukami, Taapkunaŋŋa aitchuutiŋniñ uvamnun tammaiŋichuŋa atautchimik-unnii. ¹⁰Tavrani Simon Peter savikpaqluni, amunaga aasii anauvlugu aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiata kivgaŋa, aasii taliqpianik siutaiqlugu. Kivgam atqa Malchus. ¹¹Jesus uqallautiŋagaa Peter, Iliiŋ savikpañ puuŋanun. Isumavich akuqtuŋiaŋiññasugalugu uvamnun nagliksaagutiqqak Aapama sivunniŋakkana uvamnun?^h

Annas Apiqsruqtuŋaa Jesus

¹²Tavra aŋuyaktit atanauraŋatalu Jew-guruat munaqsrinjalalu tiguŋagaat Jesus aasii qiliqsruivlugu. ¹³Aullautiqqaŋagaat Annas-mun, qanuq aaparuaŋimmagu Caiaphas-gum. Taamna Caiaphas aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiat taavrumani ukiumi. ¹⁴Caiaphas-gum uqallautiŋagai Jew-guruat anniqsuutaupiaŋiaŋivlugu iñuk atausiq tuqukpan pisilugich iñupayaat.ⁱ

Peter-m Piilaagigaa Jesus

(Matthew 26.69-70; Mark 14.66-68; Luke 22.55-57)

¹⁵Simon Peter-m allavlu ilitchitquram maliŋagaak Jesus. Iitchitquraq taamna ilisimanavlugu aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiata, isigumiŋaruq piqatigivlugu Jesus silalliguŋanun inaata aŋaayyuliqsiqpaum. ¹⁶Peter qiŋaruq silami paami. Tavra alla ilitchitquraq, ilisimakkaŋa aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiata, aniŋaruq aasii uqallautivlugu niviaqsiaq upkurriqiri, itqutiŋagaa Peter. ¹⁷Niviaqsiam upkurriqirim apiŋiŋagaa Peter, Ilaŋiŋitkaluaqpatin uuma iñuum ilitchitquraŋisa? Ilaa uqallaŋaruq, Ilaŋiŋitkaŋŋa.

¹⁸Tavra kivgat munaqsrillu igniqsuŋaruq qanuq qiiyanaqluni, aasii qikaŋiqsut pasiaqlutiŋ. Peter ilaŋiŋagaat qikaqluni pasiaqtuaq.

Aŋaayyuliqsiqpaich Kaukhiata Apiqsruqtuŋaa Jesus

(Matthew 26.59-66; Mark 14.55-64; Luke 22.66-71)

¹⁹Tavra aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiata apiqsruqtuŋagaa Jesus ilitchitquraŋiŋun ilisaurrutigiŋullu. ²⁰Jesus kiunagaat, Uqaruŋa iñuŋnun salapqiruakun, ataramik ilisaurrisuuruŋa aŋaayyuvuŋiññilu aŋaayyuvikpaŋmiŋu, iluqaŋmiŋ Jew-guruat katirvikaŋannun. Uqaruŋa sumik nalunautchiŋu. ²¹Summan apiqsruqpiŋa? Apiqsrukich iñuich naalaŋniritka qanuq uqaruŋa tilaamnik ilaiññun. Iliŋmarut uqautiŋaramnik. ²²Taamna uqallausiŋianiŋmagu, ilaŋata munaqsrich qikaqtuam sanigaani patiŋagaa Jesus uqallakluni, Taina kiuraksraŋiviŋu aŋaayyuliqsiqpaich kaukhiat? ²³Jesus kiunagaat, Uqaruŋa killukuagluŋa, ilitchuŋipkaŋu

^h 18.11 Mt 26.39; Mk 14.36; Lk 22.42. ⁱ 18.14 Jn 11.49-50.

iñuñnun killukuagutiga. Aasii nalaulłuña uqaguma, summan patikpiña? ²⁴Tavra Jesus qiliqsruñjavlugu, Annas-gum aullaqtitkaa Caiaphas-mun añaayyuliqsiqpaich qaukñannun taavrumani ukiumi.

Peter-m Piilaagivsaagaa Jesus

(Matthew 26.71-75; Mark 14.69-72; Luke 22.58-62)

²⁵Tavra Simon Peter qikanjaruq pasiaqłuni. Iñuich ilañisa uqallautinjagaat, İlagiñitpatin ilitchitquranjisa taavruma iñuum? İlaa piilaanjaruq aasii uqallakłuni, İlaunitchuņa. ²⁶İlanjata kivganjisa añaayyuliqsiqpaich qaukñiata, nanmiññata iñuum Peter-m siutaiñakkanjata, apiğinjagaa, Tautuñaitpiğiñ Jesus piqatigivlugu Gethsemane-mi? ²⁷Peter piilaatqınjaruq. Aasii tavrauvvaa tiñmiaq nipanjaruq.

Jesus Apiqsruqtugaa Pilate-gum

(Matthew 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; Luke 23.1-5)

²⁸Tavra iñuich aullautinjagaat Jesus igluqpañaniñ Caiaphas isivğigivñmun igluqpañaniittuamun kavanam. Uvlaatchaurauñaruq. Jew-guruat isinitchut isivğigivñmun salumailisunjiñtutıñ nigilılasukłutıñ Itqanmi Qulaurrusiqivñmun. ²⁹Tavra Pilate anniqınjagai aasii uqallautivlugich, Sumik pasikkutiqaqpisi uumuuna iñukun? ³⁰İlaises kiunjagaat, Una iñuk pitquranik navguiraunjitpan aitchuutiginayaitkikput ilinun. ³¹Pilate uqallautinjagai, Pisiun ilivsiñnik aasii isivğigilugu ilivsi nanmiñiq pitquravsıgun. Jew-guruat uqallautinjagaat, Uvagut tuqutchipkaqtauyumiñaitchugut iñuñmik pitquranisıgun Rome-miut. ³²Taamna taññiutausananiqsuq uqaluñmun Jesus uqallautaanun qanutchikun tuqutikun tuquniaqtilaamiñik.^ı

³³Pilate isitqınjaruq isivğigivñmun aasii ququaqługu Jesus uqallautivlugu, İlivich Umialigivatin Jew-guruat? ³⁴Jesus kiunjagaa, Taamna uqallausıgıvıñ iliktuğruıññaq, naagga allat uqallautivatin uvapkun? ³⁵Pilate kiunjagaa, Jew-gunasugıvıña? Jew-guqativich nanmiñiq añaayyuliqsiqpaiıllu qaiññagaatin uvamnun. Sumik piñavich? ³⁶Jesus kiunjagaa, Umialgunitchuņa mattumuña nunamun. Umialgu-guma mattumuña nunamun, kivgatka aņuyakkayaqtut aitchuutautunjiıluña Jew-guruanun. Umialgunitchuņa nunam iñuñiñun. ³⁷Tavra Pilate uqallautinjagaa, Uvva umialgurutin? Jesus kiunjagaa, İlivich uqallaktutin umialgunivıluña. Taamna pisıgıvlugu anıñaruña. Suli qaiñaruña nunamun qulıaqtuagısukługu ilımun ittuag. İñupayaam ıvaqñiaruam ilımun ittuamik naalağnıgaarña. ³⁸Pilate apiğinjagaa, Suuva ilımun ittuag?

Jesus Tuquruksraguğaa

(Matthew 27.15-31; Mark 15.6-20; Luke 23.13-25)

Taamna uqallausıgıqqaqługu, anıtqınjaruq Jew-guruanun, aasii uqallautivlugich, İlitchuğıruña patchısıksraisılaanjanik. ³⁹Aglaan ilivsi piłğusıqıqtusi uvaña tigutaaqtaunaiqsıchıtıquvlıña iñuñmik Itqagıvıñmi Qulaurrusiqıvıñmun. Tigutaaqtaunaiqsıchıtıquvisıña Umialgannik Jew-guruat? ⁴⁰İlinjich nıpaallatqınjarut, İlaanıñılaaq aglaan Barabbas-mik. Barabbas tigligayuktiqpaunjaruq.

19 ¹Tavra Pilate tigupkanagaa Jesus aasii ipıgaqtuqtıñıgu. ²Aasııli aņuyakitit nıaquğusıunjarut kakiılağnaqtuanik qısiqsıutınik, aasıı ilıvlugu nıaquanun, sulı annuğaaqługu suñauraammağıksuamik annuğamik umialiktun. ³İlaises ullakługu ilaanun kipagıvlugu nangarraqsınjagaat, Sıvisıruamik iñuuli Umialgat Jews, pattakługulu argamıñnik.

^ı 18.32 Jn 3.14; 12.32.

Magdalene. ²⁶Tavra Jesus tautukamiuḡ aakani ilitchitquraḡlu ilaan pivittuḡaḡirani makitaruak qaniḡtutiḡ, uqallautiḡagaa aakani, Aḡnaaq, ikka iḡniḡiḡ. ²⁷Aasii uqallaḡammiuḡ ilitchitquramun, Ikka aakan. Tavraniḡaaglaan ilitchitquram nuutiḡḡagaa ilaan aimaagviḡmiḡun.

Jesus Tuquruḡ

(Matthew 27.45-56; Mark 15.33-41; Luke 23.44-49)

²⁸Taavruma aquaḡun Jesus, ilisimavluni supayaat paḡmapak naatilaḡannik, uqallaḡaruḡ, Imiḡuliḡsuḡa. Taamna uqallausiḡiḡagaa taḡḡiqvulḡich Bible uqaluḡich.¹ ²⁹Tavrani napaḡaruḡ qattaq silivinḡaruḡ wine-mik, tavra iliḡagaat ivsaktaḡtuḡaq ivsaktilluataḡḡugu wine-mik aasii isaḡutivlugu qiruatchiamik qanḡanun. ³⁰Jesus aitchuusiḡaḡianikamiuḡ wine uqallaḡaruḡ, Naattuḡ. Aasii sikivlugu niaḡquni aniḡniḡaruḡ.

Jesus Kapigaat Saniḡsuḡun

³¹Tavra uvluḡimmagu Itqanaiḡvium Qulaursiqivikun niqinaḡvium, Jew-guruat apiḡiḡagaat Pilate niuḡich navḡuḡukḡuḡich, sulii aullautitquvḡuḡich, timit aḡarrauraniititquḡiḡuḡich Jew-guruat Savaiḡniḡanni. Qanuḡ taamna Savaiḡniḡ nuimaruḡuruḡ allaniḡ Savaiḡniḡniḡ. ³²Tavra aḡuyaktit qaiḡaruḡ aasii navḡuḡuḡich niuḡich sivullium, iḡluatalu kikiaktuurraruḡaḡuruḡ Jesus-mun. ³³Aasii tikiḡniḡamirruḡ Jesus ilitchuḡivlugu tuquaniktilaḡanik, navaiḡkaich niuḡich. ³⁴Aglaan iliḡata aḡuyaktit kapiḡagaa saniḡsuḡun panamik, aasii tavrauvvaa maḡiḡaruḡ auglu imiḡlu. ³⁵Iḡuḡ taamna tautuḡaruḡ taavrumiḡa quliiḡtuḡaruḡ ilivsi ukpiliḡvulusi. Ilaan quliiḡtuḡa iḡumun ittuḡ, sulii ilaa ilisimaruḡ iḡumun ittuamik uqaḡtilaamiḡik. ³⁶Tavra tamatkua piḡaruḡ taḡḡiḡsautquvḡuḡich Bible uqaluḡich inna, "Atausiḡaraḡ-unnii sauniḡa naviktauniaḡitchuḡ."^m ³⁷Aasiisulii alla Bible uqaluḡat uqaḡmiuḡ, "Ilaisa qiiḡniḡagaat kapiḡaraḡtiḡ."ⁿ

Jesus Iḡuvviuḡaat

(Matthew 27.57-61; Mark 15.42-47; Luke 23.50-56)

³⁸Taavruma aquaḡun Joseph Arimathea-ḡmium ullakḡugu Pilate apiḡiḡagaa pisukḡugu timaa Jesus. Taamna Joseph ukpiḡtuḡaruḡ Jesus-mun aglaan nalunautchivḡuni sivuuḡaḡivluguḡich Jew-guruat. Pilate-gum uqallautiḡagaa piyumiḡniḡivlugu timaa Jesus. Anivḡuni Joseph-gum aullautiyaḡtuḡagaa Jesus timaa. ³⁹Nicodemus-lu, Jesus-mukpaalluḡaruḡ unnuami, qaiḡammiuḡ qaḡḡirrivḡuni akuvliḡiḡniḡ tivluktuaniglu tivraḡiksuaniglu iḡuvviuḡutinik tallimakpiatun uqumaisiḡiruanik.^o ⁴⁰Iliḡikta piḡagaak timaa Jesus, aasii nimmaaqḡugu qattiiḡksuanik ukiḡhaanik tivraḡiksauḡiḡuḡu, piḡuḡsiatitun iḡuvviuḡamiḡ Jew-guruat. ⁴¹Tavra qaniḡani ilaan kikiaktuurraviata nauvianni napaḡtut inḡaruḡ nutaaḡ iḡuvvivik iḡuum qanḡaunnii iḡuvḡuvigḡiḡaisaḡa. ⁴²Tavra pisigivlugu uvluḡ sivuani Jew-guruat Savaiḡniḡata, pisigivluguḡu iḡuvvivium qaninniḡa, iliḡagaat Jesus tavruiḡa.

Iḡuitchuḡ Iḡuvvivik

(Matthew 28.1-8; Mark 16.1-8; Luke 24.1-12)

20 ¹Tavra Jew-guruat Itchaksriḡmata Savaiḡniḡat qaaḡiḡman, Mary Magdalene iḡuvviviḡmuḡaruḡ uvlaaḡuḡaḡuni taḡḡaansulii, aasii tautuḡagaa uyaḡaḡruḡa piḡaruḡaḡ iḡuvvivium paananiḡ. ²Tavra aḡpamik aullaḡaruḡ Simon

¹ 19.28 Ps 69.21. ^m 19.36 Ex 12.46; Nu 9.12; Ps 34.20; 1 Co 5.7. ⁿ 19.37 Zec 12.10; Rev 1.7.
^o 19.39 Jn 3.1-2.

Peter-mun allamullu ilitchitquramun taavrumuḡa Jesus piviuttaḡikkanaḡun, aasii uqallautivlugik, Aullautiniḡaat Ataniq iluvviviḡmiḡ, aasii nalugikput sumun ilisilaḡanik. ³Peter tavrani aniḡaruḡ piqatigivlugu alla taamna ilitchitquraḡ, aasii aullaḡiḡaruḡ iluvviviḡmun. ⁴Iluqatik aqpanḡaruḡ, aglaan allam ilitchitquram unitchaḡagaḡ Peter aasii tikitqaaḡluni iluvviviḡmun. ⁵Aasii puḡasivluni itchuaqami qiniḡsaḡluni, tautuḡagai qattigiḡsuat ukiḡhaat tamaani, aglaan isiḡitchuḡ. ⁶Tavra Simon Peter tikiḡḡaruḡ aasii isiqḡluni iluanun iluvvivium. Aasii tautuḡagai qattigiḡsuat ukiḡhaat tamaaniittuat, ⁷ukiḡhaaḡlu niaquaniḡḡaruḡ itqatauniḡniḡsuḡ qattigiḡsuanun ukiḡhaanun, aglaan imulaaḡavluni inniqsuḡ inmiguḡ. ⁸Tavra alla ilitchitquraḡ, tikitqaaḡaruḡ iluvviviḡmun, isiḡammiuḡ aasii tautuḡgich ukpiliḡaruḡ. ⁹Tamaḡunun-aglaan kaḡiqsiḡaitkaich Bible uqaluḡich, ilaan aḡiruk-srauniḡaguḡ tuqunmiḡ. ¹⁰Tavra ilitchitqurak utiḡaruḡ aimaagviviḡmiguḡ.

Jesus Niptaqtuḡ Mary Magdalene-mun

(Matthew 28.9-10; Mark 16.9-11)

¹¹Tavrani Mary makitaḡaruḡ qiavluni silataani iluvvivium, qianiallaḡmi puḡasivluni itchuḡaruḡ iluvvivium iluanun, ¹²aasii tautuḡaruḡ malḡugnik isaḡullaḡnik qatituanik annuḡaaqatuaḡnik, aquppiruaḡnik timaata Jesus nallaviḡiḡaraani, iḡlua niaquani aasii iḡlua isiḡaḡni. ¹³Iliḡikta apigiḡagaḡ, Aḡnaaḡ, summan qiaḡich? Ilaan kiḡuḡagik, Atakkiataniḡma aullautiḡaniḡaat Ataniḡa, aasii nalugiga sumun iliḡiḡniḡun ilisilaḡanik. ¹⁴Tainna uqallaanikami, kiḡiḡaruḡ aasii tautuḡagaḡ Jesus makitaruaḡ, aglaan ilisaḡiḡitkaḡ Jesus-gutilaaḡanik. ¹⁵Jesus apigiḡagaḡ, Aḡnaaḡ, summan qiaḡich? Kiḡa ivaqpiuḡ? Isummatigivlugu nunaliḡiraunasugalugu, Mary uqallaḡaruḡ ilaanun, Iḡnuḡ, sumun aullautiḡaguḡku uqallautiḡa sumun iliḡatilaḡanik, aullautiyumagia. ¹⁶Jesus tuḡluḡagaḡ atqanik, Mary. Mary qiviḡaruḡ aasii uqallakḡuni ilaanun Hebrew-tun, Rabboni (sivuniḡaqtuaḡ Iliḡaurii). ¹⁷Jesus uqallautiḡagaḡ, Tiggunaḡa qanuḡ mayuaniḡaitchuḡasuli Aapamun. Aglaan aullaḡiḡ aniḡatiḡmḡun aasii uqallautilugich, mayuḡumaagaḡsiruḡa Aapamḡun Aapavsiḡniḡnullu, suli God-imḡun God-ivsiḡniḡnullu. ¹⁸Mary Magdalene aullaḡaruḡ aasii uqallautiḡagai ilitchitquraḡi, Tautuḡagiga Ataniḡ. Suli quliaqtuaḡutiḡagai Jesus uqaluḡiḡnik.

Jesus Niptaqtuḡ Ilitchitquramiḡun

(Matthew 28.16-20; Mark 16.14-18; Luke 24.36-49)

¹⁹Unnugiḡniḡani taavruma uvlum, tugliani uvlum Jew-guruat Savaiḡniḡata, upkuat umiktunapkaḡugich ilitchitqurat irvianni, iqsivlutiḡ Jew-guruanik, Jesus qaiḡaruḡ aasii makiḡluni akungannun uqallautivlugich, Tutqiuḡiḡaḡitchi. ²⁰Tamna uqallausiḡianikamiuḡ, ilaan maniḡagai ilaiḡniḡun argagni saniḡqaniḡlu. Tavra ilitchitqurat quviatchaḡaruḡ tautukamirruḡ Ataniḡ. ²¹Jesus uqallautiḡagai, Tutqiuḡiḡaḡitchi. Aapavli tiliḡammaḡa, tainnatulli tiligivsi. ²²Tamnaasii uqallausiḡianikamiuḡ, iniqsaagviviḡagai uqallautivlugich, Ilitqusiḡiḡsuaḡ aitchuusiḡisiuḡ. ²³Uqallautiguḡsigik iḡnuich God-mun suliquḡiḡaiḡniḡluḡich itqaumayumiḡaiḡluḡich piḡluḡiḡich ukpiliḡpata, suliquḡiḡaiḡsaurut. Aasiisuli uqallautimiguḡsigik God-mun suliquḡiḡaiḡniḡluḡich piḡluḡiḡich ukpiliḡitpata, suliquḡiḡaiḡsaḡitḡut.^p

Jesus-lu Thomas-lu Kasuutiruk

²⁴Tavra Thomas, ilaḡat qulit malḡuk, taggisiquaḡtuḡaḡ iḡluanik Malḡim, piiḡaruḡ ilamiḡi Jesus qaimman. ²⁵Tavraasii allat ilitchitqurat uqallautiḡagaḡ,

^p 20.23 Mt 16.19; 18.18.

Tautuŋagikput Ataniq. Thomas uqallautigiññaŋagai, Tautuŋisuaġupkich argaŋiñi ikinjich kikiagich, suli argatka ililugich ikinjiñnun kikiagich, ililugillu argatka saniġaanun, ukpiġumiñaiŋiaqtuŋa.

²⁶Tallimat piŋasut uvlut pianiŋmata, ilitchitquraŋi iglumiinŋalgitchut, aasii Thomas itqataŋaruq. Upkuat umiktuutiŋaŋarut, aasii Jesus qaiŋaruq qikaqłuni akunġannun. Uqallaŋaruq, Tutqiuŋtiŋaŋitchi. ²⁷Tavraasii ilaan uqallautiŋagaa Thomas, Ililuiŋ argaiñ uvuŋa suli tautukkich argatka, isaġuŋtilugillu argaktin aasii ililugich saniġsumnun. Arguasuŋaigiñ aglaan ukpiġsimaġiñ. ²⁸Thomas kiunŋagaa Jesus, Ataniŋ, God-ij. ²⁹Jesus uqallautiŋagaa, Ukpiliqsutin tautuanikamŋa kisanik. Quviasuglich iñuich tautuŋaitkualuŋaŋa ukpiliqsuat.

Ukua Aglaagurut Ukpiliquvlusi

³⁰Tavra Jesus takkuanni ilitchitqurat piŋagaluŋaŋtuq iñugiaktuanik allanik aliuġnaqtuanik nalupqinaiyautinik kiutlaamiñik aglausimanjitchuanik ukunani makpiġaani. ³¹Aglaan makua aglaagurut ilivsi ukpiliquvlusi taamna Jesus Christ-gutilaŋanik, Iġñiŋa God-im, aasii ukpiliġłusi iñuggutinnaquvlusi ilaan suaŋŋataagun.

Jesus Niptaqtuq Tallimat Malġugnun Ilitchitquranun

21 ¹Taavruma aquagun Jesus salapqivsaŋaruq ilitchitquranun Tasiani Tiberias. Aasii salapqiuŋaruq inna. ²Simon Peter, Thomas taggisiŋaŋtuŋaŋ igluŋanik Malġim, Nathanael Cana-miu Galilee-miittuami, iġñiŋiglu Zebedee-m, suli malġuk allak ilaŋich ilitchitquraŋisa atautchimiinŋarut. ³Simon Peter-m uqallautiŋagai, Iqalliŋaŋsiraŋuŋa. Ilaisa uqallautiŋagaaŋ, Piŋasiġñiŋaŋiptigiñ. Tavra aullaŋarut aasii ikivlutij umiaqpaaramun. Taavrumanii unnuami aŋiññaŋarut.⁴ ⁴Uvlug qauksrauraŋsaŋataŋman, Jesus makitaŋaruq tatchim siñaani, aasii ilitchitqurat ilisaŋiŋaitkaat Jesus-gutilaŋanik. ⁵Jesus apigiŋagaaŋ, Katkuŋsii, iqaluutiŋaŋqisi? Ilaisa kiunŋagaaŋ, Naumi. ⁶Ilaan uqallautiŋagaaŋ, Niŋjitchiuŋ kuvraŋ taliŋpiata tuŋaanun umiaqpaaram aasii iqalugniaqtusi. Tavra niŋinŋagaaŋ aasii payyaksanaŋagaaŋ nuŋitchaŋamirruŋ umiam iluanun qanuŋ iqaluuvaiñuni.⁷ ⁷Taamna ilitchitquraŋ Jesus piviuttaġikkana uqallaŋaruq Peter-mun. Ataniq pikka. Simon Peter-m tusaakami Atanġutilaŋanik, ilaan atinŋagai annuġaani, annuġaakñiŋaruŋaŋ savakkumiññaksaŋaŋłuni, nautkiaŋaruŋaŋ immamun. ⁸Aasii ilaŋ allat ilitchitqurat tulaŋarut umiaqpaaramik, kaliñuŋu kuvraŋ siŋiŋinŋaruŋaŋ iqaluŋnik, qanuŋ uŋasiŋiñuŋtiŋ nunamiñ, tallimakipiatun avluġaŋniqtun. ⁹Tulakamiŋ nunamun, tautuŋarut aluatun ittuaniñ igniġmik tavrani, iqaluŋmik qaamiutaŋaŋłuni punniġmiglu. ¹⁰Jesus uqallautiŋagaaŋ, Qaġġirrisitchi ilaŋiñnik akkupak iqaluktavsi. ¹¹Tavra Simon Peter ikinjaruŋ umiaqpaaramun aasii nuŋiñuŋu kuvraŋ nunamun, siŋiŋinŋaruŋaŋ iqalukpaŋnik 153-ñik. Aasii iñugiakkaluŋaŋtillugich iqaluich kuvraŋ aliktuŋitchuŋ. ¹²Jesus uqallautiŋagaaŋ, Qaiłusi itqutchiŋaŋitchi. Nalliata-unnii ilitchitqurat apigiŋasuiññaŋagaaŋ, Kiñailivich? Ilisimanŋagaaŋ Atanġutilaŋanik. ¹³Jesus qaiŋłuni tiguŋagaaŋ punniŋ aasii aitchuutigivlugu ilaiññun, tainnatun suli iqaluk piŋagaaŋ. ¹⁴Tavrani piŋatchiŋagik Jesus salapqisitaunini ilitchitquranun aŋip-kaŋtitauganikami tuŋqunmiñ.

Jesus-lu Peter-lu Kasuutiruk

¹⁵Itqutchianikamiŋ, Jesus uqallautiŋagaaŋ Simon Peter, Simon, iġñiŋa John, piviuttaġiñhaaŋpiŋa ukua ilitchitqurat piviuttaqqaŋaanniñ uvamnun? Aaŋ Ataniŋ,

⁴21.3 Lk 5.5. ⁷21.6 Lk 5.6.

ilaan kiunagaa, Iļisimarutin uvaņa nakuagigikpiņ. Jesus uqallautiņagaa Peter, Niģipkakkich imnaiyaatka. ¹⁶Iģluani Jesus uqallautitqijagaa, Simon, iģņiņa John, piviuttaģiviņa? Aan Ataniiq, iļisimarutin uvaņa nakuagigikpiņ, Peter uqallaņaruq. Ilaan uqallautiņagaa, Qaunagikkich imnaitka. ¹⁷Jesus uqallautiņagaa piņayuaņni, Simon iģņiņa John, nakuagiviņa? Peter atqunaqłuni ipiqtutčaņaruq pisigivlugu Jesus apiqquata piņayuaņni, Nakuagiviņa? Tavra Peter-m uqallautiņagaa, Ataniiq, iļisimarutin supayaanik. Iļisimarutin uvamnun nakuagitilaagņik. Jesus uqallautiņagaa, Niģipkakkich imnaitka. ¹⁸Iļmutupiagataq uqallautigikpiņ, nutaģaukavich iliņnik tavisuurutin aasii aullaqłutin sumugukavich. Aglaan utuqqaģuģuvich allam iņuum qiliqsruiniģaatin isaaqtillutin aasii aullautilutin ullagunģisagņun. ¹⁹Jesus taamna uqallausigiņagaa Peter-mun iļitchuģipkaqsaqlugu qanutchikun tuqqutikun ilaanun kamaņaqsiļiģniaqtilaana God. Aasii taavruma aquagun Jesus uqallautiņagaa Peter, Maliņņa.

²⁰Peter-m kiņiaqłuni tautuņagaa iļitchitquraq Jesus piviuttaģiraņa maliktuaq inmiņnun. Taamnaņaruq iļitchitquraq ikusiksimaņaruq qaniłłuni Jesus-mi nullautchiqamiņ aasii apiqsrivłuni, Ataniiq, kia aitchuutiginiqpatin? ²¹Peter-m tautukamiuņ, uqallautiņagaa Jesus, Ataniiq, qanuģniaqpaliuna? ²²Jesus kiunagaa, Uvaņa pisuutiginiģupku ilaa iņuutqulugu qaiņimnun-aglaan, suuva taamna iliņnun? Maliņņa. ²³Taamna uqallaun siamiņaruq akunģanni aniqatiit taamna iļitchitquraq tuquniaņiņiņivlugu. Jesus uqallaņaitkaluaģmiuq ilaanun tuquniaņiņiņivlugu, aglaan uqallaņaruq, Pisuutiginiģupku iņuutqulugu qaiņimnun-aglaan, suuva taamna iliņnun?

²⁴Taamna iļitchitquraq taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniņa, suli ilaaguruq aglaktuaq tamatkuniņa, aasii iļisimarugut ilaan quliaqtuaņi iļumun ittut. ²⁵Jesus piņagaluaģmiuq iņugiaktuanik allanik sunik. Iluqaqpiuraģmiņ aglautiņakpata makpiģarriugłughich iņugiakpaiļłutiņ matugaluqparruņ nuna sippaqaģayaqtutsuli.

^s 21.20 Jn 13.25.